

Anna Korpinen

JÖÖZINE – OMAEHTOINEN PAINETTU JULKAISU
PORILAISELLE KULTTUURIYHDISTYS RAPAJÖÖTILLE

Viestinnän koulutusohjelma
Visuaalisen viestinnän suuntautumisvaihtoehto
2010

JÖÖZINE – OMAEHTOINEN PAINETTU JULKAISU PORILAISELLE
KULTTUURIYHDISTYS RAPAJÖÖTILLE

Korpinen, Anna
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelma
Syyskuu 2010
Ohjaaja: Nurmi-Rantanen, Kirsi
Sivumäärä: 45
Liitteitä: 2

Asiasanat: zine, pienjulkaisu, visuaalinen viestintä, taitto

Tämän opinnäytetyön aiheena oli zinet, eli tietynlaiset pienlehdet. Työn tarkoituksena oli tutkia zinejen tekoprosessia, millaisia ne ovat sisällöltään ja ulkoasultaan, ja kuinka ne poikkeavat muista painetuista julkaisuista ja medioista. Työn käytännön osuus muodostui porilaisen Kulttuuriyhdistys Rapajöötin jäsenlehden Jöözinen neljännen ja viidennen numeron taitosta. Käytännön osuuden toteutin kevään 2010 aikana.

Teoriaosuudessa perehdyin aiheeseen havainnointimateriaalin, lähdekirjallisuuden ja haastatteluiden avulla. Käytännön osuuden tuloksena oli kaksi numeroa Jöözineä, sekä viidennen numeron yhteydessä ilmestyneen cd-r-tallenteen painatuksen suunnittelu.

JÖÖZINE – AN INDEPENDENT PRINT PUBLICATION FOR CULTURAL
ASSOCIATION RAPAJÖÖTI BASED IN PORI

Korpinen, Anna

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in communication

September 2010

Supervisor: Nurmi-Rantanen, Kirsi

Number of pages: 45

Appendices: 2

Keywords: zine, independent publication, visual communication, layout design

The issue for this thesis was zines, certain kind of independent print publications. The purpose of the work was to study zines by their making process, content and visual appearance, and compare how they differ from other printed publications and forms of media. The practical part of my work was to design the layout for two issues of Jöözine, a magazine by a cultural association Rapajööti, based in Pori. This work took place during spring semester 2010.

In the theoretical part I researched different kinds of zines and underground publications with observation material, source books and interviews. The result for the practical part of my thesis was two issues of Jöözine –magazine, and a print design for a cd-r –record which was published besides the fifth issue.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	ZINET	6
2.1	Käsite zine.....	6
2.2	Riippumattomuus.....	9
2.3	Tekijänoikeudet	11
2.4	Jakelu.....	11
2.5	Sisältö.....	12
2.6	Nimet.....	15
3	ULKOASU	15
3.1	Formaatti	18
3.2	Typografia.....	20
3.3	Kuvat.....	21
4	ZINET VERRATTUNA MUIHIN JULKAISUIHIN.....	22
4.1	Aikakauslehdet vs. zinet	22
4.1.1	Yhteisölehdet vs. zinet.....	24
4.1.2	Pienlehdet vs. zinet.....	24
4.2	Internet vs. zinet.....	25
4.3	Blogit.....	27
4.4	Vuorovaikutus ja medialukutaito.....	27
5	PROJEKTI JÖÖZINE	28
5.1	Käytännön työn kulku.....	29
5.2	Jöözinen ulkoasu.....	31
5.2.1	Kansi	33
5.2.2	Fontit	35
5.2.3	Kuvat	37
5.2.4	Ilmoitukset	37
5.3	Opetusministeriön avustus kulttuurilehtien tukemiseen ja jakeluun	39
5.4	Vapaakappalelaki.....	40
5.5	ISSN.....	40
5.6	Jöözinen tulevaisuus	41
6	LOPUKSI.....	41
	LÄHTEET.....	44
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni raportissa olen tutkinut zinejä, eli tietynlaisia pienjulkaisuja. Käytännön projektina olen taittanut porilaisen kulttuuriyhdistyksen Rapajöötin jäsenlehteä Jöözineä. Työssäni avaan zine-käsitettä ja kerron kuinka ne sijoittuvat erilaisten painettujen julkaisujen joukkoon. Työstäni Jöözinen taiton parissa kertoo raportin loppuosa. Olen erotellut nämä osiot itsenäisiksi ja erillisiksi, mutta hyödyntänyt tutkimaani tietoa zineistä ja painetuista julkaisuista kuvaillessani Jöözinen taittoa.

Aiheena zine-kulttuurissa riittäisi paljon tutkittavaa, koska kirjallista materiaalia aiheesta ei juurikaan ole julkaistu. Zinet ja pienjulkaisut liitetään usein vaihtoehtokulttuureihin tai ruohonjuuritason aktivismiin, joissa kirjoitettuja säännönmukaisuuksia omista julkaisuista ei ole, vaan tieto on yleisesti tiedossa olevaa. Olen käyttänyt työssäni lähdekirjallisuutta liittyen vaihtoehtokulttuureihin, julkaisutekniikkaan ja graafiseen suunnitteluun, sekä havainnoinut käytännön tutkimusmateriaalia eli zinejä ja pienjulkaisuja useamman vuoden ajalta. Internetin vaikutuksesta zine-kulttuuriin olen haastatellut kahden verkkojulkaisun tekijää. Kaikki analysoimani zinet ovat näkyvissä listana raportin liitteessä 2.

Kun tutkitaan median omistusjärjestelyitä, tehtäviä yhteiskunnassa tai sen taloudellista merkitystä liiketoimintana, puhutaan tuotannon makrotasosta. Tutkijoiden ollessa kiinnostuneita ruohonjuuritason kulttuurisista käytännöistä, joissa ihmiset tekevät mediasisältöjä itse, puhutaan tuotannon mikrotasosta. (Seppänen 2005, 217–218.) Opinnäytetyöni raportissa pohdin mikrotason julkaisujen eroavaisuuksia suhteessa valtamediaan. Tutkin työssäni zinejen tekoprosessia, sekä sisällön ja visuaalisuuden eroja verrattuna valtamedian julkaisuihin oman kokemuksen, käytännön havainnointimateriaalin ja painoalan julkaisujen perusteella.

Vaikka käyttämäni zinejä ja pienjulkaisuja sivuava lähdekirjallisuus ja havainnointimateriaali liittyy usein vaihtoehtokulttuureihin kuten punk-kulttuuriin, työni tarkoitus ei kuitenkaan ole käsitellä vaihtoehtokulttuuria, vaan nimenomaan vaihtoehtoista tapaa tehdä painettuja julkaisuja. Tähän ja muihin pienjulkaisuihin liittyen zine-kulttuurissa minua kiehtoo nimenomaan ajatus yksittäisten henkilöiden tai pienen ryhmän luovuudesta ja innosta tehdä omaa riippumatonta visuaalista journalismia.

Rapajöoti ry on vuonna 2008 perustettu porilainen kulttuuriyhdistys, joka pyrkii edistämään taiteiden ja musiikin harrastusta, ja kokoamaan taiteen ja musiikin parissa toimivia ammattilaisia ja harrastajia yhteiseen toimintaan. Yhdistyksen oma lehti Jöözine on ilmestynyt tammikuuhun 2010 mennessä kolme kertaa. Opinnäytetyössäni käsittelen neljännen ja viidennen numeron taittoa, Jöözinen sijoittumista painettujen julkaisujen laajaan joukkoon sekä sen tulevaisuuden mahdollisuuksia.

2 ZINET

2.1 Käsite zine

Itse termi ”zine” juontuu oletettavasti englanninkielen sanasta ”magazine” tai ”fanzine”. Zinet ovat yksilöiden tai pienten yhteisöjen pienilevikkisiä itsetekemiä lehtiä aiheista, joita valtamedioissa ei käsitellä (Ylioppilaslehti www-sivut 2010). Musiikin, erilaisten alakulttuurien ja vähemmistöjen parissa zinejä on tehty juuri siksi, ettei lukijoiden mielenkiinnonkohteista ole ollut muuta kirjallista materiaalia, joten sellaista on ollut tarve tuottaa itse. Zinejen formaatti voi vaihdella käsin kirjoitetusta valokopioidusta vihkosesta offset-painossa tehtyyn lehteen. Yhteistä niille on kuitenkin pieni painosmäärä ja usein jopa olematon tuotantobudjetti.

Jo ennen zinejen ja muiden pienjulkaisujen vakiinnutettuaan paikkaansa ruohonjuuritason tiedonjakajina, ihmiset ovat kirjapainotaidon kehittyttyä levittäneet

pamfletteja ja lentolehtisiä tuodakseen julki mielipiteitään. Zinejen olemassaolo juontuu tarpeesta saada omaa ääntään muista, tässä tapauksessa valtamedian julkaisuista, riippumattomasti kuuluville. Pienlehdet ovat osa yhteisön sisäistä viestittämistä ja oman kulttuurin vahvistamista. Zinen taustalla ei kuitenkaan tarvitse olla mitään tiettyä ryhmittymää, aatetta tai teemaa, vaan se voi syntyä yhden tekijän kädenjälkenä ja ajatusmaailman tuloksena. Loppujen lopuksi erilaisia zinejä on yhtä monta kuin erilaista zinen tekijääkin. Tulos on aina tekijänsä näköinen.

Siinä missä massatuotannon sanotaan johtavan muun muassa median viihteellistymiseen ja sisältöjen yksipuolistumiseen, tai kun mediantuotannon keskittymisen suuriin mediataloihin pelätään vähentävän yhteiskunnan moniarvoisuutta (Seppänen 2005, 222) saattaa tällainen tasapäistyminen kuitenkin saada aikaan vastaliikettä ruohonjuuritasolla ja sen mukana uusia, vaihtoehtoisia mediasisältöjä. Zinet ja pienjulkaisut ovat esimerkki tästä.

Vaihtoehtoista julkaisutoimintaa on monenlaista. Muun muassa Yhdysvalloissa 1960-luvulla syntynyt undergorund press -liike on synnyttänyt valtavirrasta poikkeavaa journalismia sekä sisällöltään, että ulkoasultaan (Komulainen & Leppänen 2009, 38-45). Monet zinet ja vaihtoehtoiset julkaisut ovat varmasti velkaa tälle liikkeelle, mutta erottaisin itse kuitenkin zine-käsitteen tästä. U-liikkeellä ja sen julkaisuilla on kuitenkin ollut rahoitusta ja mainosmyyntiä sekä laajalevikkisempää toimintaa, vaikka julkaisutahti olisikin ollut satunnainen. Underground press-liikkeestä syntyneitä julkaisuja ovat muun muassa valtavirran nimekkääksi musiikkijulkaisuksi kehittynyt yhdysvaltalainen Rolling Stone, sekä Suomessa ilmestynyt turkulaisen u-liikkeen julkaisu Aamurusko. Aamurusko hätkähdytti provokatiivisilla kirjoituksilla muun muassa kulttuurista, politiikasta ja uskonnosta, sekä usein alatyylisillä sarjakuvilla ja kuvituksilla (Komulainen & Leppänen 2009, 126). Aamuruskoa ilmestyi vuonna 1968 neljä numeroa, josta kustakin kopioitiin itse noin kuudensadan kappaleen painos (Komulainen & Leppänen 2009, 137).

Ensimmäisenä punk-kulttuurin zinenä pidetään Mark Perryn Iso-Britanniassa julkaisemaa Sniffin' Glue -lehteä, joka ilmestyi neljätoista kertaa vuosina 1976-1977 (Mark Perry www-sivut 2010). Suomessakin pienjulkaisuja alkoi 1970-luvun loppupuolella ilmestyä useita. Tämä liittyi vahvasti musiikin uuden aallon syntyyn ja

erityisesti juuri punk-kulttuuriin, jonka yksi keskeisiä ajatuksia oli niin sanottu ”tee se itse” -mentaliteetti. Jokaisen punk-bändin halutessa julkaista omakustanneäänitteitä muu julkaisutoiminta syntyi siinä ohessa. (Heiskanen 1996, 62.) Tämä perusajatus säilyy yhä zine-kulttuurissa. ”Tee se itse” on suora käänös englanninkielen termistä ”Do it yourself”. ”Diy”-aatteessa ollaan vastaan suurta ja kaupallista toimintaa (Raippa 2002, 52). Kuka tahansa voi ja saa julkaista mitä tahansa.

Hilse on Suomen ehkä tunnetuin 1970-luvun lopun punk-zine. Tussilla ja vapaalla kädellä kirjoitettu lehti muodosti oman alakulttuurinsa, joka vastusti kaupallisuutta, edistyksekkyyttä, kulttuurisuutta ja muita monitavuisia käsitteitä (Heiskanen 1996, 62.) Ensimmäisen, vuonna 1977 ilmestyneen, Sniffin’ Gluen innoittaman numeronsa pääkirjoituksessa Hilse julisti: ”Kuka tahansa pystyy tekemään oman lehtensä” (Miettinen 2009, 20). Tämä ajatus on kannustanut monia omaehtoisia julkaisijoita, ja kannustaa edelleen.

Hilseen innostamina pikkukaupunkien nuoret ovat ajankulukseen tehneet itse lehtiä. Salossa 1970-luvulla ilmestyneet seitsemän Nispe- ja kymmenen Puskii-lehteä olivat salolaisten nuorten kanava tuottaa itse kulttuuria, ja parhaimmillaan jopa mahdollisuus nuorten itsensä mielestä asialliseen tiedonvälitykseen yksipuolisen journalistin mielipiteen sijaan (Vienonen & Lähteenmäki 2009, 247-253).

Toinen Vaihtoehto on Suomessa vuodesta 1989 ilmestynyt zine. Vaasassa perustettu julkaisu on tekijöidensä mukaan zine-kulttuurissa hieman toisenlainen julkaisu, eli etupäässä säännöllisesti ilmestyvä tiedotuslehtinen. Lehden edesmenneen perustajan ja päätoimittajan Jantsa Kärkkäisen mukaan Toisen Vaihtoehdon perustaminen ajoittui ja syntyi tilanteeseen, jolloin punk- ja vaihtoehtokulttuurit Suomessa elivät suvantovaihetta ja yhteydenpitokanavalle koettiin olevan tarvetta, jotta ruohonjuuritasolla muhivaa potentiaalia voitaisiin hyödyntää (Punk in Finland www-sivut 2010). Vuonna 2001 punk-kulttuurissa merkittäväksi foorumiksi muodostuneella lehdellä oli jo noin 1500 tilaajaa (Raippa 2002, 113).

Oman kokemukseni mukaan Toinen Vaihtoehto on ollut julkaisu, joka on ilmestynyt melko säännöllisesti ja sen hankkiminen on ollut helppoa. Myyntipisteissä joissa

zinejä on ollut tarjolla, on melko varmasti myynnissä ollut useampi numero Toinen Vaihtoehto -lehteä. Muihin zineihin olen törmännyt lähinnä yksittäisinä kappaleina, koska niiden julkaisuhistoria ei välttämättä ole niin pitkä kuin Toisen Vaihtoehtdon. Suurin osa havainnointimateriaalistani koostuu Toinen Vaihtoehto -zineistä. Näinkin marginaalisessa julkaisukulttuurissa se on saavuttanut Suomessa jo vakiintuneen ja arvostetunkin aseman johtuen varmasti pitkästä julkaisuhistoriastaan.

Zinet eivät ole pelkästään musiikin harrastajien tai punk-kulttuurin ilmiö. Fanzinet voivat olla faniuden kohteeseen keskittyneiden yhteisöjen kanssakäymistä tai yksittäisen fanin mielenkiinnon ja innostuksen osoitus. Fanius ei olekaan passiivista ihailua, vaan on innoittanut aiheeseen perehtyneitä ihailijoita luovuuteen ja omaan ilmaisuun, sekä tiedon keruuseen ja sen jakoon. Omia lehtiä tehdään vaikka tietylle sarjakuvahahmolle omistettuina tribuutteina, tai camp-klassikoksi muodustuneesta elokuvasta kummuneelle huumorille. Fanzinet ovat yksi fandomin, eli faniuden esiintymä (Kovala & Saesma 2003, 10-21.)

Satakunnan ammattikorkeakoulussa journalismin opintojaksoilla oppilastyönä tehdyt lehdet kuten Piste, Prinsessa ja Pehmeä paketti ovat eräänlaisia zinejä. Näillä lehdillä ei ole kaupallisia tavoitteita tai motivaattoreita, vaan ne ovat syntyneet tarpeesta esittää tekijöidensä omaa osaamista. Kirjoitukset ovat tekijöiden omaa tuotosta, kuten ulkoasu ja taittokin. Lehden ulkoasu ja sisältö ovat vaihtuneet numerosta toiseen. Formaatti on ollut zinelle tyypillinen tulostimella toteutettu helppo ja taloudellinen A3-kokoisesta paperista taitettu A4-kokoinen, tai A4-koosta taitettu A5-kokoinen lehti.

2.2 Riippumattomuus

Kaupallisen median pitää tuottaa sisältöjä, jotka kiinnostavat sekä lukijoita että mainostajia, jolloin sen pitää ikään kuin myydä itsensä kahteen kertaan. Mediatuotteiden nykyinen tavaraluonne määrittelee pitkälti sisällöllisiä piirteitä sekä mediayrityksissä toimivien ihmisten mahdollisuuksia vaikuttaa niihin. (Seppänen 2005, 218–219.) Mitä suuremman koneiston kanssa ollaan tekemisissä, sitä hankalampaa yksilön vaikuttaminen sisältöön on. Zinen julkaisija on riippumaton

markkinavoimista ja näin ollen vastaa tuotteensa menestyksestä ainoastaan itselleen. Vaikka tilausta ja lukijoita ei esimerkiksi jollekin hyvin marginaaliselle musiikkityylille olisi, zinen teko ei ole tästä riippuvainen. Lähtökohtaisesti zine syntyy tekijänsä tarpeista luoda ja tuottaa haluamaansa mediasisältöä. Toisin kuin kaupallisen, vastakulttuurin mediatuote löytää joka tapauksessa yleisönsä, vaikkei se rahallista menestystä saavuttaisikaan. Usein sitä ei pyritäkään saavuttamaan.

Seppänen lainaa Nicholas Garnhamin teosta ”Emancipation, the Media and Modernity” (2000), jonka mukaan kaupallinen media elää samoin kuin mikä tahansa tavaroita valmistava teollisuudenhaara. Sisältöjä tuotetaan markkinoille, ja normaali markkinoiden dynamiikka huolehtii siitä, että tuotteet joko menevät kaupaksi tai eivät. Keskeinen pyrkimys on maksimoida taloudellinen voitto. Tämä vaikuttaa median globaaleihin rakenteisiin ja yritysjärjestelyihin. (Seppänen 2005, 225.) Juuri tällaisesta omaehtoinen julkaisutoiminta haluaa irrottautua.

Pienlehtien kaupallinen sitoutumattomuus luo aivan eri lähtökohdat levikille, kuin mitä suurten painotalojen julkaisuilla on. Tämä ei todellakaan ole huono asia esimerkiksi musiikkiin tai taiteisiin keskittyneiden lehtien kohdalla. Vaikka lukijakunta ei olisi kovin suuri, pienellä budjetilla tehty lehti on osoitus vilpittömästä kiinnostuksesta aihetta kohtaan. Kansainvälinenkin yhteydenpito on mahdollista ja suorastaan helppoa pienjulkaisijalle. Esimerkiksi ulkomaalaiset bändit vastaavat yhteydenottoihin (Hietikko 2009, 148-149) ja keikkojen järjestäminen kansainvälisesti onnistuu pienjulkaisijoiden verkostoitumisen johdosta. Zinejen avulla tieto kulkee ilman välikäsiä suoraan tekijältä käyttäjälle.

Monelle alakulttuurille zinet ovat mahdollistaneet kansainvälisen vuorovaikutuksen ennen Internetiä. Esimerkiksi graffitiharrastajat tekivät mustavalkoisia valokopiojulkaisuja ja lähettivät niitä postitse toisille maalaajille. Graffitin laittomuuden huomioiden kuvia maalauksista tuskin olisi edes haluttu julkaistavan virallisissa julkaisuissa sen mieluummin maalaajan kuin lehden julkaisijankaan puolesta. Ennen Internetiä itsetehtyjen lehtien avulla on pidetty yllä tietoisuutta harrastajien kesken siitä missä mennään maailman toisella laidalla. Punk-zine Laaman tekijä Sburg kertoo, kuinka juuri lehden kautta syntyi yhteyksiä Eurooppaan, Aasiaan, Yhdysvaltoihin ja Latinalaiseen Amerikkaan (Sburg 2009, 117.)

2.3 Tekijänoikeudet

Zinejä ei tehdä tuoton tavoittelemiseksi, vaan niiden tehtävänä on toimia äänenkannattajina ja tiedon levittäjinä. Usein zineissä julkaistu materiaali koetaankin täysin tekijänoikeudellisesti vapaaksi, jotta tietoa ja sanomaa saadaan levitettyä eteenpäin. Tästä esimerkkinä on muun muassa tamperelaisen alakulttuuriyhdistys TAKKU ry:n internetsivusto, jossa kehoitetaan käyttämään kaikkea sivustolta löytyvää materiaalia edelleenjaettavaksi. Sivustoilta löytyy lukemisto-osio, josta on mahdollisuus ladata painokelpoisia pdf-tiedostoja muun muassa zinejen, pamflettien, sarjakuvien ja lentolehtisten tulostusta ja edelleen jakamista varten (TAKKU www-sivut 2010).

Ulkomaalaisista lehdistä on muun muassa käännetty artikkeleita suomeksi kyselemättä julkaisuoikeuksien perään (Nyberg 2009, 137). Silakka-zinessä on kopioitu eräänkin bändin syntytarina suoraan sen levyn kansivihkosesta. Jutun loppuun on vain lisätty teksti: ”p.s. Niin tää stoori on otettu tosta ”Pää kiinni...” ceedeen sisäkannesta...” (Silakka #1). Villi Pohjola puolestaan julistaa apinalaatikossaan olevansa anticopyright, paitsi voitontavoittelijoille, valtamedian edustajille ja muille epämiellyttäville tahoille (Villi Pohjola #31).

2.4 Jakelu

Zinejen jakelu hoituu käytännössä kädestä käteen keikkojen ja tapahtumien yhteydessä, tai niitä voi tilata distroista, jotka ovat innokkaimpien harrastajien ylläpitämiä postimyymälöitä (Ylioppilaslehti www-sivut 2010). Lehdet leviävät myös lukijalta lukijalle, ja tekijät lähettävät itse yksittäisiäkin numeroita haluaville. Jotkin alkujaan pienilevikkisinä valokopiojulkaisuina aloittaneet zinet ovat kasvaneet ammattimaisina pidetyiksi valtamedian julkaisuiksi, joita jaellaan kansainvälisesti kirjakaupoissa ja Internetissä. Tällaisia lehtiä ovat esimerkiksi *i-D* ja *Dazed & Confused* (i-D magazine www-sivut, Dazed digital www-sivut 2010). Suomessa musiikkiin ja elokuvaan keskittyvä ilmaisjakelulehti Sue aloitti aikanaan pienen levikin zinenä (Ylioppilaslehti www-sivut 2010). Nykyään lehti ilmestyy kaksitoista kertaa vuodessa ja sen levikki on 60 000 kappaletta (Sue www-sivut 2010). Myös

huumorilehti Pahkasika aloitti 1980-luvulla monistejulkaisuna, mutta se kasvatti suosiotaan ja sen levikki parhaimmillaan oli 35 000 kappaletta (Vienonen & Lähteenmäki 2009, 247.)

Suomesta löytyy vuonna 2010 Internetiä selaamalla ainakin seuraavia distroja; Aamunkoi, Freak Animal Records, sekä Tuska & Ahdistus jakelevat kaikki laajemmalla aihepiiriltä zinejä. Pelkästään näiden jakelijoiden sivuilta löytyy lehtiä polkupyöristä seksuaalisiin perversioihin ja kirjoituksiin mielenterveydestä. Ahdistuksen Aihio, Combat Rock Industry, Flying Disc Records, Pieni Levykauppa, Shitsuck tapes & stuff, sekä Bruised Knuckles ovat musiikkiin keskittyneitä distroja, joista on ostettavissa levyjen lisäksi musiikkiin keskittyneitä zinejä. Omakustanne.fi -sivulle on listattu pääasiassa omakustannekirjoja, mutta sivulta löytyy myös esimerkiksi sarjakuvazinejä kuten Bizarre (Omakustanne www-sivut 2010).

Uusia ilmoituksia zineistä löytyy toisten zinejen sivuilta. Tekijä voi ilmoittaa itse lukemansa lehden sivuilla omasta julkaisustaan. Esimerkiksi samantyylliseen musiikkiin keskittyneestä julkaisusta voi näin löytää lisää mieleistään luettavaa. Nykyään tehokas jakelukanava on Internet, josta löytyy muun muassa Zine World -palvelu, joka listaa ja arvostelee zinejä kansainvälisesti, sekä antaa ohjeita ja vinkkejä oman zinen tekoon (Zine World www-sivut 2010). Zineen Julistuksia maanpettureille (#4, 1985) oli taulukoitu kuuden sivun verran zine-arvioita. Tekijä oli antanut oman arvosanansa jokaiselle lehdelle ja vieressä oli sarake, johon lukija saattoi antaa omansa.

2.5 Sisältö

Havainnoimani materiaali (Liite 2) oli pääasiassa musiikkiin ja erityisesti punkkiin keskittyneitä julkaisuja, kuten Happy Abortions, Havana Bananas, Silakka ja Toinen Vaihtoehto. Lehdissä oli bändien haastatteluita, keikka- ja levyarvioita ja kiertuereportaaseja. Muilla zinellä oli omat teemansa, joihin ne keskittyivät. Toisessa Vaihtoehdossa oli selkeästi toistuvia rakenteita ja säännöllisesti ilmestyviä palstoja, kuten uutisia, lukijoiden kirjeistä koostuva palsta, toimintakalenteri, levy- ja keikka-arvosteluja, listausta tulevista keikoista, sekä ilmoituspalsta, jossa oli

numerokohtaisesti vaihtelevasti osto-, myynti-, lehdet- ja sekalaisia-osioita. Vaihtelevasti oli artikkeleita eri aiheista, kuten kirjaesittelyjä, tapahtumaraportteja ja ruokaohjeita.

Maan Ystävät -lehti on samannimisen yhdistyksen tiedotuslehti, joka käsitteli yhdistyksen toimintaa ja siihen liittyviä aiheita, kuten yhteisölehdet yleensäkin. Yhteisölehdistä lisää luvussa 4.1.1. Bizarre oli sarjakuvalehti. Villi Pohjola kuvailee olevansa ekoanarkistinen mielipidejulkaisu. Sisältöön kuului muun muassa kasvisruokaohjeita, mediakriittinen kirjoitus, sekä pohdintaa vastarintateorioista ja markkinataloudesta. Lehdestä löytyi myös Kotikemian oppitunti -osio, jossa oli ohjeet voihapsen, savupommin ja polttopullon tekoon.

Niin, ketäänhän ei tietenkään kehoiteta edes rakentamaan ko. juttuja, saatika sitten käyttämään. Sehän voisi olla laitonta...
(Villi Pohjola #31, Kotikemian oppitunti –osion ingressi)

Kirjoitukset olivat paikoitellen hyvinkin henkilökohtaisia ja kertoivat enemmän kirjoittajastaan, kuin itse artikkelin aiheesta. Pääkirjoitukset kuvailivat kirjoittajan sen hetkistä mielentilaa tai fyysistä kuntoa paikoin hyvinkin ronskein sanankääntein. Mahdollisia ristiriitoja eri bändien tai henkilöiden välillä puitiin hyvinkin avoimesti eikä alatyylisiä kieltä ole säästetty. Toisaalta suoranaista haistattelua esiintyi myös positiivisissa yhteyksissä. Tietynlaisen kielenkäytön voikin havainnoimieni lehtien perusteella yhdistää juuri punk-zineihin.

Ekasta numerosta otin muutamankin painoksen ja kai niitä joku 200 tuli johonkin hukattua. Joko möin tai sitten jaoin kännissä pois jollain keikoilla, en osaa varmasti sanoa. Pitää vielä kiittää jälkikäteen Jyriä joka jeesas noitten lehden painamisjuttujen kanssa: Kiitti vitusti, Jyri! (Happy Abortions #2, pääkirjoitus)

Itse pidin merkittävänä vuoden 1985 Julistuksia maanpettureille -lehden ruokapalstaa, jossa aiheena oli kananmunan korvaaminen ruokaohjeissa sekä ohessa tietoa munantuotannosta. Kasvissyönnin asiaa ajavat yhteisöt ovat varmasti jo tuolloin omin keinoin, mahdollisesti omien pienlehtien avulla, levittäneet aatettaan. Tämän kyseisen zinen avulla aihe on kuitenkin saavuttanut taas lisää yleisöä. Samassa lehdessä oli myös listattu yritysten ja tuotteiden boikotointilista, ja selitetty

syitä boikotointiin. Verrattuna tämän päivän yleiseen keskusteluun valtamediassa tai Internetin mahdollistamaan tiedotukseen, vuonna 1985 ruohonjuuritason pienlehdet ovat hyvinkin saattaneet olla ainoita kanavia tällaisen tiedon kulkuun.

Zineille ominainen piirre on itse tehdyt ilmoitukset, joissa toistuu sama diy-idea kuin zinen tekemisessä ylipäättään - kuka tahansa voi ilmoittaa mitä vaan, missä tahansa muodossa. Yhteistä ilmoituksille oli huumori. Tahatonta tai ei, ilmoituksesta tulee koominen, jos muuten täyteen ahdetusta lehdestä yksi sivu on kokonaan omistettu levymainokselle, johon on vain tärisävällä käsialalla ja kapeakärkisellä kynällä kirjoitettu levyn nimi, hinta, ja kehoitus: ”Osta.” Pääasiassa kaikkien tutkimieni zinejen ilmoitukset olivat levyjä ja zinejä jakelevien distrojen, levykauppojen, tai yhtyeiden omia. Myös Toisen Vaihtoehdon ilmoituksissa myytiin pääasiassa muita zinejä ja levyjä. Maan Ystävien julkaisussa oli ilmoitukset kulttuuri-ekologisesta klubista, sekä harjoitteluvälityksestä ekomaatiloille. The Flagburnerissa, Esinahassa ja Major Flavorissa ilmoituksia ei ollut lainkaan.

Major Flavor ja High Voltage erottuivat tutkimieni lehtien joukosta. High Voltage oli selvästi graffiti-zine. Siinä oli pääkirjoituksen lisäksi lyhyt kirjoitus turkulaisen graffiti-kulttuurin tilasta ja yksi maalikaupan ilmoitus, mutta muuten lehden sisältö oli pelkästään valokuvia graffiteista. Poikkeavan High Voltagesta tekee myös keskiaukeaman nelivärisyys. Se oli ainoa tutkimistani lehdistä, jonka sisälehdillä oli väripainatusta. Valokuvat olivat muutenkin selkeämpiä, kuin punk-zineissä. Tämän selitän sillä, että räkäinen estetiikka on osa punk-kulttuuria graffitin ollessa visuaalinen taidemuoto. Kun graffiti-zinen päätarkoitus on esitellä taidemuotoa, lähtökohta kuville on aivan eri. Jo kuvaustilanteessa on pidetty huoli siitä, että oleellisin, eli itse graffitimaalaus näkyy selkeästi ja on kuvassa pääosassa.

Major Flavor oli rakenteeltaan ja sisällöltään hyvin samankaltainen kuin punk-zinetkin, mutta se vain käsitteli hip hop -kulttuuria. Kahdeksansivuisessa mustavalkoisessa lehdessä oli pääkirjoituksen lisäksi jutut Turussa olleesta tapahtumasta, graffitista Turussa, suvaitsevaisuudesta, hip hop -keikoista, sekä viimeisellä sivulla tulevista tapahtumista. Lehti oli siis vahvasti teemaan ja paikkaan sidottu.

Lehdistä The Flagburner ja High Voltage olivat kokonaan englanninkielisiä. Toisessa Vaihtoehdossa oli välillä juttuja englanniksi. Muuten lehtien kieli oli suomi, nimistään huolimatta myös Shitfaced - ja Happy Abortions -zinejen.

2.6 Nimet

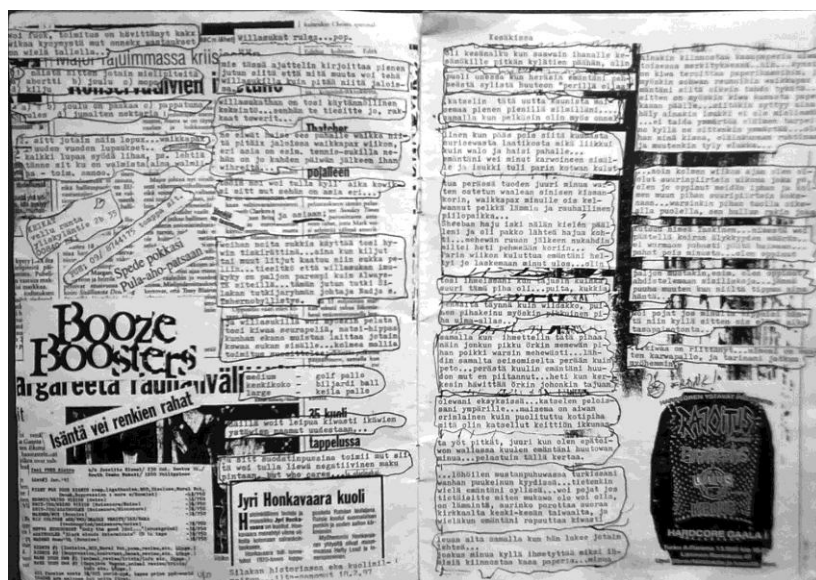
Tietynlaista vastakulttuuria edustavat punk-zinet voivat olla nimiltään hyvinkin shokeeraavia. Havainnoimmistani lehdistä rajuimmasta päästä verrattuna valtamedian julkaisuihin, mutta punk-zineille hyvinkin tyyppillisiä nimiä, olivat Esinahka, Happy Abortions ja Shitfaced. 1970-luvulla salolaisen zinen alkuperäisen nimen tavut vaihdettiin toisinpäin, jolloin Nispe-zinen kehtasi antaa tekijän äidin mukaan kaupungintalolle kopioitavaksi (Vienonen & Lähteenmäki 2009, 247.) Tämä on ainoa tapaus, jossa olen törmännyt edes jonkin näköiseen sensuuriin mitä tulee zineihin.

Toinen Vaihtoehto -lehti on nimeltään jatkaja idealistiselle yritykselle koota kasaan samanhenkisiä toimijoita punk-kulttuurin parissa. Pari vuotta kestäneen aktiivisimman toiminnan jälkeen Vaihtoehto-nimen alla toiminut liike hiipui, mutta vaihtohtokulttuuria pitkälle tulevaisuuteen syntyi jatkamaan ja ylläpitämään Toinen Vaihtoehto -lehti. (Kiippa 2009, 110-111.) Villi Pohjola, Flagburner, Kapinatyöläinen ja Valtiokauhu ovat nimiltään anarkistisia ja aatteellisia kuten vaihtelevasti sisältönsäkin.

3 ULKOASU

Ulkoasu on ensimmäinen huomattava ero verrattaessa zinejä valtamedian julkaisuihin ja suurien kustantamoiden lehtiin. Kuitenkin nykyään, kun taitto-ohjelmat ovat kenen tahansa ladattavissa internetistä ja tulostin on yleinen työväline kotitalouksissakin, lehtiä on yhä helpompi tehdä. Zinen ei tarvitse näyttää samalta kuin Hilse 1970-luvulla, jolloin taitto toteutettiin käsin tekstaten, leikaten, liimaten ja monistaen. Tällainen kotikutoinen ulkoasu voitaisiin nykyään perustella esimerkiksi

punkin rosoisella tyyllillä ja perinteillä, tai vaan käsin tekemisen riemulla. Mitään tiettyä vaatimusta zinen ulkonäölle ei ole. Se voi näyttää juuri siltä kuin tekijä haluaa sen näyttävän. Usein rajoittava tekijä on vain kustannukselliset syyt.

Kuva 1. Esimerkkiaukeama Silakka-zinestä (Silakka #4, 1997).

Hilse-lehdessä punk-henkinen ulkoasu syntyi päätoimittajan kirjoittaessa lehden tekstit huopatussilalla välillä sotkien artikkeleita ja myöhemmissä numeroissa jopa maksettuja mainoksia niin, ettei niistä saanut enää selvää. Hilseelle ominaista oli myös sivun pinta-alan tehokas käyttö, eli tyhjää tilaa sivuilla ei juuri ollut. (Miettinen 2009, 22.) Tämä täyteen ahdettu tyyli on sittemmin periytynyt ainakin punk-zineihin yleisemminkin. Havainnoimistani lehdistä suurin osa edustaa tätä taloudellista, mutta ei niin lukijaystävällistä, visuaalista tyyliä. Silakka-zine on näistä paras, tai pahin, esimerkki. Sen lisäksi, että konekirjoitetut liuskat on paloitetu ja sijoiteltu miten sattuu kollaasimaisesti ja vielä sotkettu mustalla värillä ympäriltä, niiden alla on vielä eräänlaisena taustahälänä pienellä pistekoolla tekstiä (Kuva 1).

Nykyään zineissä esiintyy pääasiassa konekirjoitusta. Ennen tietokoneiden yleistymistä kaikki lehden tekstit saattoivat hyvinkin olla käsinkirjoitettuja, kuten Hilseessä. Vaikka tutkimilleni musiikkiin keskittyneille zineille yhteistä on rosoinen punk-estetiikka, huomattavissa on kuitenkin muutoksia vuosikymmenen sisällä. Uudemmissa lehdistä käsin kirjoitettua tekstiä on vähemmän päin. Sitä käytetään

lähinnä tehokeinona nostoissa, otsikoissa ja ilmoituksissa. Esimerkiksi verrattaessa Toisen Vaihtoehdon numeroita vuodelta 1996 ja Havana Bananas -zineä vuodelta 2010, konekirjoitetun leipätekstin pistekoko oli kasvanut, ja sivuilla oli tyhjää tilaa, mikä teki taitosta ilmavampaa ja heti helppolukuisempaa. Useimmin zinejen sivuilla toistui perinteinen leikaten ja liimaten taitettu sivu. Konekirjoitusliuskoista leikatuista paloista sommitellut kokonaisuudet oli liimattu sivuille ja sen jälkeen lehti oli kopioitu. Shitfaced-zinen kannessa oli merkinnät 100% cut & paste ja 1000% punkrock. Lehti takaa siis olevansa täysin punkkarin käsityötä, ja perinteisesti leikaten ja liimaten koottu.

Kuvitukset saattoivat liittyä kyseisen jutun artikkeliin, tai sitten eivät. Bändijutuissa ja reportaaseissa kuvat olivat usein dokumentoivia. Usein esiintyi myös huumorimielessä sekä negatiivisia assosiaatioita herättämässä aiheeseen suoranaisesti liittymätöntä kuvituskuva, kuten Julistuksia maanpettureille -zinen boikottilistan yhteydessä ollut kuva ylipainoisesta naisesta työntämässä ostoskärryjä. Tällaista käsitteellistä kuvaa, joka on tekijänsä näkemyksellinen viittaus aiheeseen ja vaatii lukijalta täydennystä välittääkseen viestin (Rantanen 2007, 143), esiintyi paljon juurikin kantaaottavissa teksteissä. Toinen vaihtoehto tällaisten aiheiden kuvituksissa oli punkkareiden nahkatakeistakin tutut aatetta kuvaavat vakiintuneet merkit, kuten anarkismin A-kirjain, tai tyyllitelty versio roskiksenkäyttöön kehottavasta merkistä, jossa tikku-ukko heittää roskikseen hakaristin.

Havainnoimistani lehdistä löytyi yleisen rosoisen zine-tyylin lisäksi kullekin lehdelle tyypillistä visuaalisuutta. Toisen Vaihtoehdon tyylin tunnisti useamman palstan käytöstä sivulla, pääasiassa samojen kahden tai kolmen fontin käytöstä, sekä fonttien pienestä pistekoosta. Tekstit olivat kauttaaltaan helppolukuisia. Verrattaessa vanhempia vuoden 1996 numeroita uudempiin 2000-luvun numeroihin eroja oli lähinnä ilmoituksissa. Vanhemmissa oli enemmän käsin kirjoitettuja ilmoituksia ja myös piirrettyä kuvitusta oli enemmän.

Happy Abortions -lehden kaikissa kolmessa numerossa tekstit oli pääasiassa taitettu vain yhdelle sivunlevyiselle palstalle, haastatteluissa kysymykset olivat versaaleilla ja vastaukset gemenoilla. Ilmoituksia oli vain muutama koko sivun kokoinen. Lehti oli myös tulostettu paksummalle päällystetylle paperille, kun muut havainnoimani

lehdet oli tulostettu päällystämättömälle paperille. Vuoden 2010 Havana Bananas oli uusimpana taitoltaan kaikkein ilmeisin ja selkein. Tässäkin oli käytetty leikkaa & liimaa -tekniikkaa, mutta tyhjä tila muodosti huomattavasti osan taitosta, toisin kuin muissa lehdissä. Havana Bananasin kansi oli paksumpaa päällystettyä paperia ja sisäsivut päällystämätöntä ohuempaa paperia.

Major Flavor ja High Voltage edustivat tyyliltään hip hop -kulttuuria. Molemmissa otsikot olivat käsin tekstattuja graffiti-tyyliin. Major Flavorissa kuvitukset olivat graffitimaalauksista tuttuja caractereita, eli piirroshahmoja, sekä kuvia maalauksista. Turun maalauskuultuuria käsittelevän jutun kuvitussivun taustalla oli Turun kartta. High Voltagen esitellessä pelkästään graffitimaalauksia se erottui selkeän sivujen sommittelun puolesta muista tutkimistani lehdistä.

Havainnointimateriaalistani ainoastaan Habby Abortion- ja Villi Pohjola -lehdissä oli sisällysluettelot. Suurimassa osassa lehtien kansia kuitenkin ilmoitettiin yleensä ainakin osa lehden sisällöstä. Tämä on tuttu ilmiö aikakauslehdistäkin. Zinen tekijällä onkin vapaus omia ja kopioida mieleisiään visuaalisia keinoja valtamediasta, kuitenkin ilman velvoitteita talotyyleistä tai graafisista ohjeista joiden mukaan toimia. Usein tämä yhteys toimi kuitenkin parodiointimielessä, erityisesti ilmoitusten kohdalla.

Zinejen kansien kuvituksissa ei ollut mitään vakiintunutta käytäntöä minkään julkaisun kohdalla. Kansissa oli yhtäläillä valokuvia ja piirroksia. Myös valokuvien aiheet vaihtelivat 1920-luvun harppua soittavasta naisesta (Toinen Vaihtoehto #115, 1999) kylpeviin ihmisiin (Toinen Vaihtoehto #95, 1997). Pääasiassa kuvissa oli punkkikeikoilta soittajia tai yleisöä. Toisella Vaihtoehdolla on oma nimilogonsa, mutta sitäkin oli varioitu monella tapaa vuosien varrella.

3.1 Formaatti

Tutkimani zinet olivat A4-kokoisia Major Flavoria ja High Voltagea lukuunottamatta kaikki A5-kokoisia vihkosia. Nämä kaksi kokoa ovat yleisimmät zine-formaatit. Käytännön syyt ja taloudellisuus määräävät nämä standardikoot, mutta periaatteessa

zine voisi olla minkä muotoinen tai kokoinen tahansa. Kaupallisia lehtiä näkee erikokoisina koneiden hoitaessa leikkaamisen kirjapainoissa, mutta itse tehtäessä ei montaakaan kopiota jaksa leikata erikoiseen kokoon. A4-nipusta taitettu A5-vihko muutamalla aukeamalla saattaa pysyä kasassa ilman nitomistakin. Havainnoimistani lehdistä ainoastaan Julistuksia maanpettureille -zine vuodelta 1985 oli vain taitettu A5-kokoinen vihkonen ilman niittejä. Muissa lehdissä A5-kokoinen vihko oli pystysuunnassa niin, että selkämys oli vasemmassa reunassa. Tästä poikkesi ainoastaan Esinahka (#8, 1998), joka oli taitettu A5-kokoon horisontaalisesti. Lehden selkämys oli kuitenkin sivun pidemmällä sivulla, eli lehden aukeamissuunta oli ikään kuin alhaalta ylöspäin.

Zinejen paperi saattaa vaihdella sekä lehden sivuilla että numerosta toiseen, niin paksuudeltaan kuin väriltään. Usein kansipaperi on hieman paksumpaa. Kaikki tutkimani zinet olivat sisälehdiltään mustavalkoisia, mutta sieltä täältä löytyi keltaisia, vaaleanpunaisia ja sinisiä sivuja, tai jopa kauttaaltaan väripaperille kopioituja numeroita. Toisen Vaihtoehdon kannet olivat välillä toteutettu värillisinä painamalla yhdellä värillä valkoiselle tai muun väriselle paperille. Väritulosteiden käyttö nykyään olisi aivan yhtä helppoa tänä päivänä kuin mustavalkoistenkin, eikä hintakaan varsinkaan pienissä painoksissa tulisi kauhean kalliiksi. Mustavalkoisuus on kuitenkin eräänlaista zine-kulttuurin perintöä. Mustavalkoisuudesta kerron lisää kappaleessa 4.3.

Vanhemmissa käsin tekstatuissa ja kopioituissa lehdissä ei ole sellaista yhteistä tekijää, mikä nykyään alkaa olla hyvinkin yleinen. Itse tulostettaessa tulostin jättää paperiin reunat, joissa ei ole mustetta. Nämä reunat toimivat sisäsivuilla ikään kuin marginaaleina, mutta kansissa reunat ovat ongelmalliset, mikäli haluttaisiin kokonaan sävyllinen kansi. Marginaaleja ei stiftattuihin, eli vihkoksi taitettuihin zineihin juurikaan ole jätetty. Vaikka formaatti ei varsinaista sidontavaraa tarvitsisikaan, ei tyhjää tilaa ole sivujen reunoilla oikeastaan kuin uudemmissa, 2000-luvulla ilmestyneissä zineissä.

3.2 Typografia

Typografisia valintoja ovat kirjasintyyppi, kirjaimen pistekoko, rivinväli, korosteet ja kontrastit. Tekstin tehokeinoina voidaan käyttää lihavointia, kursivointia, sekä tekstin ympärillä olevia laatikoita ja linjoja. Erilaisia kontrasteja typografiassa saadaan aikaan esimerkiksi erikokoisten kirjasintyyppien käytöllä, väri- tai muotokontrasteilla, sekä tyhjän tilan ja täyden tilan kontrastilla. (Loiri & Juholin 1998, 34-38.) Valtamedian julkaisuissa erittäin tärkeä visuaalinen tekijä, typografia, elää zine-kulttuurissa aivan omaa elämäänsä. Edellä lueteltuja valintoja esiintyy sikin sokin välittämättä vähääkään typografian tiukoista ohjeista ja säännöistä. Oman lisänsä tuo käsin kirjoitetut tekstit. Major Flavorissa ja High Voltagesa nämä graffitityyliin käsin kirjoitetut tekstit kuitenkin lähentelivät jo kalligrafiaa taidokkuudellaan. Käsin tekstausta ei siis automaattisesti merkitse typografisen suunnittelun sivuuttamista.

Eri kirjasintyypeillä on psykologisia luonteita (Bohman & Hallberg 1988, 78-79.) Valtamediassa eri alojen lehdet haluavat profiloitua kohderyhmälleen sopiviksi, joten varsinkin otsikkotasoisissa naistenlehdessä ja vaikkapa autoihin keskittyneen harrastelehdessä käyttämät kirjasimet eroavat toisistaan. Zineissä käsinkirjoitetut tekstit viestivät itse tekemistä ja omaehtoisuutta. Havainnoimissani zineissä usein esiintyvät konekirjoitusfontit kuten Courier ovat niin ikään vakiintuneet zine-kulttuuriin. Vaikka lehti olisikin tietokoneella ja taitto-ohjelmalla tehty, halutaan luoda mielikuva itse tekemisestä, eli tässä tapauksessa perinteisestä tekniikasta jossa konekirjoitusliuska leikataan, liimataan ja asetellaan sivulle, joka sitten valokopioidaan.

Siinä missä niin kutsuttuja fantasiafontteja yleensä kehoitetaan välttämään vaikean luettavuuden ja ilmiselvyyden vuoksi (Jardí 2007, 73-74) zineissä ei tällaista rajoitetta tunneta. Zinen tekijää tuskin häiritsee, että valmiit fantasiafontit saattavat yksityiskohdissaan olla niin tunnistettavia, että haettu persoonallisuus saattaa epäonnistua täysin jos kyseinen fontti onkin jo jossain muualla käytössä. Seuraavassa mahdollisessa numerossa voi taas kokeilla jotain muuta.

3.3 Kuvat

Koska suurin osa zineistä on mustavalkoisia, tuo se lehdissä käytetyille kuville omat vaatimuksensa. Valokopioidessa kuvan laatu muuttuu aina huonompaan suuntaan ja kontrastien kanssa saa olla hyvinkin tarkkana, jos niitä nyt kopiointivaiheessa zinen tekijä jaksaa huomioida ja kopiokoneesta säätää. Mustavalkoiset originaalikuvat paksuin ääriivoin toimivat parhaiten, kuten myös alun perin hyvin vahvakontrastiset kuvat (Kuva 2). Monisävyiset alun perin värilliset kuvat mustavalkoisiksi muutettuina muuttuvat tasaisen harmaaksi väripinnaksi jolloin muun muassa syväterävyys katoaa lähes olemattomiin (Kuva 3). Mikäli tällaisen kuvan päällä on vielä tekstiä, muuttuu kuvan viesti jo melko käsittämättömäksi. Mitä pienempi tällainen harmaasävyinen kuva on, sitä epäselvempi se myös on.

Kuva 2. Vahvakontrastinen selkeä kuva Jöözinen neljännessä numerosta (2010).

Kuva 3. Harmaasävyinen epäselkeä kuva Jöözinen neljännessä numerosta (2010).

Vaikka kuvauskalusto olisikin teknisesti kehittynyt ja tullut helpommin saataville, se ei varsinaisesti näy havainnoimieni lehtien valokuvien kehityksessä. Tämä saattaa selittyä myös punk-kulttuurin visuaalisuudella. Kuvat voivat myös olla originaaleista moneen kertaan valokopioituja, eikä sähköisessä muodossa olevista originaaleista tietokoneella käsiteltyjä. Toisaalta jo vuoden 1997 High Voltagen graffitivalokuvat olivat jo yllättävän hyvälaatuisia.

4 ZINET VERRATTUNA MUIHIN JULKAISUIHIN

Zinet eroavat monin tavoin valtamedian julkaisuista sekä sisällöltään, että ulkoasultaan. Käytetty kieli ja materiaali voi olla kieliopiltaan tai ulkoasultaan hyvinkin puutteellista ja karkeaa, eikä sensuuria juurikaan ole. Zineä ei korjaa toimitussihteeri ennen kuin se kopioidaan ja levitetään maailmalle. Sanoma pääsee esille juuri sellaisena kuin kirjoittaja haluaa. Zinet ovat kuitenkin osa lehtijournalismia, kuten myös erilaiset yhteisö- ja pienlehdet. Henkilökohtaisesti miellän zinet täysin omaksi lajikseen, joten tässä luvussa olen käsitellyt muutamia erilaisten julkaisujen määritelmiä ja verrannut niitä itse nimenomaan zineiksi käsittämiini julkaisuihin.

4.1 Aikakauslehdet vs. zinet

Aikakauslehden määritelmä on, että se ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Aikakauslehti voi olla painotuote tai verkkojulkaisu, joka on kaikkien tilattavissa tai laajalti saatavissa. (Aikakausmedian www-sivut 2010.) Yleensä aikakauslehdiksi mielletyt kaupalliset lehdet, joita julkaisevat lehtien julkaisutoimintaa erikoistuneet kustannustalot, ovat nimeltään yleisölehtiä. Niitä toimittavat ammattitoimitukset. Julkaisutoimintaan erikoistuneet kustannustalot usein mieltävät lehdet tuotteiksi, ja aikakauslehtien journalistinen luonne ja kustantajan liiketoiminta ovatkin riippuvaisia toisistaan. Menestyäkseen aikakauslehden tulisi vakiinnuttaa asemansa markkinoilla. Mikäli taloudellista menestystä ei tule, ei lehteäkään voida tehdä. (Rantanen 2007, 26-28.)

Yleisesti aikakauslehdet on jaettu kolmeen ryhmään. Yleisölehdillä, asiakaslehdillä ja yhteisölehdillä on omat kohderyhmänsä ja omanlaisensa suhde kaupallisuuteen (Rantanen 2007, 24). Siinä missä sanomalehdet uutisoivat ja tiedottavat hetkessä, aikakauslehdissä aiheisiin voidaan paneutua syvällisemmin. Artikkelit ovat pidempiä ja kertovampia. Asiakaslehdissä, jotka ovat muun kuin lehtialalla toimivien yritysten asiakkailleen tarjoamia lehtiä, sisältö määräytyy sen mukaan, minkä alan yritys on kyseessä. Asiakaslehti voi olla parhaimmillaan hyvää palvelua asiakkaille ja samalla myös strateginen viestintäväline yritykselle. Mikäli yritys käyttää asiakaslehteä pelkkään mainontaan ilman journalistista sisältöä, asiakas, eli lukija pettyy. Lehden julkaisija ei saa viestiä ylhäältä alaspäin, vaikka kyseessä olisikin yrityksen viesti asiakkaalle. Viestin lähetys onnistuu, jos lähettäjä kohtaa vastaanottajan tasa-arvoisena. (Rantanen 2007, 28-30.) Zineissä ja pienlehdissä lehdentekijä ja lehden lukija kokevat toisensa usein tasa-arvoisina. Lehti on tavallisen ihmisen tavallisille ihmisille tekemä.

Yhteneväinen visuaalinen ulkoasu on tärkeä osa viestintää kaikille yrityksille, myös aikakauslehdille. Visuaalisessa ilmeessä on tärkeää, että pysytään samassa linjassa. Tätä linjaa kutsutaan talotyyliksi. Jotta visuaalisesta ilmeestä on hyötyä, eli imago vahvistuu asiakkaan silmissä, ei talotyyli voi olla usein vaihtuva ja trendien mukana muuttuva (Loiri & Juholin 1998, 129). Aikakauslehdissä tämä tuo oman haasteensa. Lehden pitää luoda oma tunnistettava visuaalinen tyylinsä, mutta sen tulee myös pysyä lukijalle kiinnostavana numerosta toiseen. Lehden oman draaman kaaren kannalta sen visuaalisuutta on jatkuvasti rakennettava myös kokonaisuutena, jossa kaikki osat vaikuttavat toisiinsa, ei pelkästään artikkelikohtaisesti. Tietyt vakiopalstat voivat olla visuaalisuudeltaan hyvinkin paljon ennalta määrättyjä ja suunniteltuja, mutta muuten aikakauslehden taitto on numerokohtaista. Se vie paljon enemmän aikaa, kuin esimerkiksi sanomalehden taitto, jonka visuaalisuus määräytyy pitkälti uutismaailman aikataulun mukaan. (Rantanen 2007, 24.) Nämä vaatimukset toteutuvat itse tehdyissä lehdissä ikään kuin itsestään. Zinessä näkyy aina tekijänsä kädenjälki. Joissain tapauksissa ihan konkreettisesti, mikäli tekstit ovat käsin kirjoitettuja.

4.1.1 Yhteisölehdet vs. zinet

Yhteisölehtiä ovat muun muassa järjestölehdet, ammattilehdet, henkilöstölehdet ja tiedotuslehdet. Yhteisölehtiä julkaistaan pääasiassa yhteisön toiminnan ja tavoitteiden tukemiseksi. Niiden sisältö on usein asiapitoista, eikä niinkään viihdyttävää yleisölehtien tapaan. Pääasiassa ne ovat voittoa tavoittelemattomia. (Rantanen 2007, 30-31.) Zinejä ja yhteisölehtiä yhdistävät pieni budjetti ja itse tekeminen. Molemmissa saatetaan keskittyä yhteen aiheeseen, kuten tietynlaiseen sarjakuvaan tai järjestön paikalliseen toimintaan. Yhteistä niille on myös ilmaisunvapaus, jolloin kuka tahansa saa kirjoittaa ja julkaista omia tuotoksiaan, sekä tähän liittyen eräänlainen amatöörimäisyys. Monillakaan yhteisöillä ei ole resursseja palkata ammattilaisia tekemään lehteä. Toimitus tai tekijätiimi saattaa vaihtua jokaisessa numerossa, tai tekijöitä voi hyvinkin olla vain yksi.

4.1.2 Pienlehdet vs. zinet

Termejä pienlehti ja zine käytetään usein sekaisin ja samaa tarkoittaen. Lähdekirjallisuutta käsitellen pienjulkaisuja ja pienlehtiä löytyy, mutta zineistä kirjallista materiaalia ei juurikaan ole. Käsitettä on voitu sivuta pienlehtiä koskevissa teksteissä. Usein termi zine esiintyy tiettyihin alakulttuureihin, kuten punkkiin, liittyvissä kirjoituksissa. Yhtäläisyyksiä on, ja zinet voisivat olla yksi pienlehtien alalaji. Itse määrittelin käsitteet kuitenkin erikseen, koska eriävyyksiäkin löytyy. On varmasti myös syynsä, että joitain lehtiä lukijat pitävät nimenomaan zineinä. Itse yhdistän termin pienlehti yhteisölehtiin ja näin ollen johonkin yhteisöön. Zinen takana voi olla yksi ainoa henkilö, ja julkaisu saattaa rajoittua yhteen numeroon. Zinen sisältö aiheiltaan saattaa myös vaihdella numerokohtaisesti. Myös oma tutustumiseni zineihin punk-kulttuurin kautta tuo oman lisänsä erityisesti käsitykseeni zinejen visuaalisuudesta.

Useat pienlehdet luetaan aikakauslehdiksi niiden ilmestymistiheyden vuoksi. Zine on tämänkin suhteen täysin riippumaton. Se saattaa ilmestyä kerran tai neljä kertaa vuodessa. Tiettyä zineä saattaa ilmestyä vain yksi tai muutama, ja juuri silloin kun tekijää itseään huvittaa julkaista materiaalia. Pienlehtien takana voi olla yhdistys tai

yhteisö, jolla on käytössään edes jonkin suuruinen budjetti. Vaikka tekstit ja kuvamateriaali syntyisivätkin yhdistyksen omien jäsenten tuotoksina, lehteä saattaa taittaa palkattu graafikko. Usein pienjulkaisuja kustantaa jokin taho, joka saa valtion tukea toimintaansa (Mediakompassi www-sivut 2010).

Kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehtien liitto Kultti ry edustaa Suomessa pienlehtiä ja tarjoaa kustannuspalveluita sekä pientä vuokraa vastaan tilat lehden taittoon Helsingissä (Kultti ry www-sivut 2010). Kulttiin kuuluu muun muassa Toinen Vaihtoehto, jonka itse miellän nimenomaan zineksi. Zinejen ja pienlehtien erottelu on näin ollen kohdallani täysin subjektiivista, tunteeseen ja omaan ajatusmaailmaani perustuvaa. Loppujen lopuksi lehden tekijä itse määrittelee tekeekö zineä vai pienlehteä. Pidetään oman lehden tekoa sitten harrastuksena tai vakavamielisempänä yhteiskunnallisena osallistumisena, yhteistä pienjulkaisuille on pieni tai olematon budjetti. Toimitukselle ei kerry välttämättä edes ilmoitustuloja, joten todennäköisesti lehden tekijä ei työstään saa palkkaa.

4.2 Internet vs. zinet

Jotkin alkujaan lehtinä ilmestyneet julkaisut ovat siirtyneet verkkoon. Internetillä on omat etunsa pienjulkaisijaa ajatellen. Ensimmäisenä tulevat kustannussyyt. Vaikka kopiointi ja kotitulostimien käyttö on halventunut ja yleistynyt, Internetissä julkaisu on edelleen halvin vaihtoehto. Verkojulkaisija myös välttää kaiken konkreettisen zinen tekoon liittyvän, eli mahdollisen leikkaamisen, liimaamisen ja taiton, mutta myös kopioinnin ja julkaisun jakelun kappale kerrallaan. Internet mahdollistaa myös ajankohtaisuuden, jolloin verkossa julkaistu materiaali on nopeasti kaikkien saatavilla. Zinet sinällään eivät olekaan päivänpolttavien uutisten välittäjiä. Usein esimerkiksi levyarvostelut eivät koske sillä hetkellä julkaistuja äänitteitä siitä käytännön syystä, että zinen julkaisuajankohta voi olla hyvinkin häilyvä käsite. Internet mahdollistaa usein yhdellä kertaa pääsyn vanhoihin numeroihin ja artikkeleihin, kun perinteisen zinen kohdalla vanhempia numeroita ei välttämättä enää saa käsiin pienien painosmäärien vuoksi.

Musiikkiin keskittyviä sivustoja Internetissä ovat muun muassa aikaisemmin pääasiassa hardcore-musiikkiin keskittynyt, vuodesta 1999 Chambers Magazine -nimisenä zinenä ilmestynyt Lammas zine, sekä Rökkizine. Nykyään Lammas zine käsittelee musiikkia laajemmin. Rökkizine on vuodesta 2004 verkossa toiminut hardcore-, punk-, indie- ja rockmusiikkiin, sekä niiden alagenreihin kuten emo, screamo ja post-rock, keskittyvä media. Molemmat sivustot perustettiin tekijöidensä mukaan siksi, että suomenkielistä tietoa tekijöitä miellyttävästä musiikista oli vaikea löytää. Internetistä tämänlaisesta musiikista tietoa löytyi lähinnä amerikkalaisilta sivustoilta, kuten Punkbands.com. Rökkizine oli perustaja Pekka Pessin mukaan (sähköpostihaastattelu 2010) suomalainen vastine näille amerikkalaisille sivustoille. Jaakko Teittinen perusti Chambers Magazinen kolmen mielenkiinnon kohteensa – musiikin, lehdenteon ja Internetin – yhdistämisen tuloksena (sähköpostihaastattelu 2010).

Pessi (2010) vahvistaa Internetin piirteet ajan mukana elävänä ja pienjulkaisijalle edullisena medianä. Vaikka oman fyysisen lehden teko miellyttäisi Pessii, hän toteaa tämän päivän sukupolven vaativan tietonsa nopeasti ja helposti. Esimerkiksi uutiset ja keikka-arvostelut voidaan Internetissä julkaista saman tien, toisin kuin perinteisemmässä zinessä. Rakenteeltaan Rökkizine ei juurikaan eroa muista musiikkiin keskittyneistä zineistä, vaan sivustolta löytyy levyarvosteluja, haastatteluja, uutisia ja keikkaraportteja.

Chambers Magazine on hyödyntänyt sekä Internetiä että painettua julkaisua. Rinnakkain toimineille medioille on Teittisen (2010) mukaan molemmille sisältönsä. Internet mahdollisti ajankohtaisempien juttujen julkaisun, kun taas pari kertaa vuodessa ilmestyneeseen paperilehteen aiheet valikoituivat sen mukaan, mitkä olivat pitkäikäisempiä. Internetjulkaisun nimeksi vaihtui Lammas zine laajentuneen aihepiirin vuoksi, ei siksi että julkaisutoiminta olisi siirtynyt kokonaan verkkoon. Chambers Magazine ilmestyy edelleen, mutta zinelle tyypillisesti ilman määrättyä säännöllistä julkaisutahtia.

Eräänlaiseksi Internetissä julkaistavaksi zineksi koen Valtamedia.net-sivuston. Sivun kirjoitusten aiheiksi kerrotaan muun muassa vapaa kaupunkitila, prekaarin työläisen elämä ja taistelut, siirtolaisten kontrolli ja alistumattomuus, omaehtoinen kulttuuri ja

uudenlaisten elämäntapojen kokeileminen. Sivustolla on erillinen toimituskunta, joka päivittää sivuja, mutta kuka tahansa voi tarjota juttuja sivuille. Ylläpitäjät pysyvät nimettöminä, eivätkä toimi minkään nimenomaisen yhteisön nimen takaa. Tämä perustellaan siten, että puhe ja kirjoitus on aina yhteisöllistä, eikä ajatus kuulu kenellekään subjektille. (Valtamedia www-sivu 2010.) Tällainen ajatus tuo zinen tekemisen vapauden ja riippumattomuuden virtuaaliaikaan ja -maailmaan. Se mahdollistaa myös perinteiseltä zinelä puuttuvan piirteen – ajankohtaisiin aiheisiin välittömästi puuttumisen ja niistä uutisoimisen.

4.3 Blogit

Nykymediassa zine on saanut kilpailijan blogista. Nämä kaksi julkaisukeinoa ovat hyvin verrattavissa toisiinsa. Kirjoitukset voivat olla hyvinkin henkilökohtaisia. Kirjoittaja saa oman äänensä kuuluviin riippumatta valtamediasta. Blogien julkaisutiheys saattaa olla tiiviimpi, koska digitaalinen formaatti helpottaa julkaisua. Yhteistä on kuitenkin julkaisutiheyden vapaus. Kirjoittaja voi päivittää blogiaan usein tai silloin tällöin, kuten zinen tekijä voi julkaista vuodessa neljä tai kaksitoista lehteä. Blogin pitäjät laittavat usein linkkejä toisiin blogeihin. Näin julkaisija ilmoittaa, mitä blogeja hän itse seuraa. Tällä tavoin zinejen sisäinen mainostaminen on siirtynyt myös verkkoon.

4.4 Vuorovaikutus ja medialukutaito

Zinet poikkeavat valtavirran julkaisuista mahdollistamalla vuorovaikutuksen. Lukija voi olla myös tekijä. Aikakuslehdissä toki on palstoja, joissa lukija voi osallistua esimerkiksi kysymyksiin tai antamalla palautetta, mutta usein sisältö on täysin toimituksen tuottamaa. Ammattimaisten mediaesitysten kuten aikakuslehtien tuottajien ammattinormit, eli esimerkiksi hyvä journalistinen tapa, vaikuttavat siihen, mitä julkisuuteen tuotetaan ja mitä sieltä jätetään pois. Syy, miksi juuri tietyt asiat ovat päätyneet esimerkiksi uutisiksi tai mainontaan, jää katsojalle näkymättömäksi (Seppänen 2005, 214). Zinen teko on osallistavaa. Lukija voi antaa oman mieleisensä panoksensa lehden sisältöön, tai pysyä vain lukijana. Vuorovaikutusta on myös konkreettinen yhteydenpito muihin samanhenkisiin ihmisiin zinen kautta. Ennen

Internet-aikaa zine on toiminut yhteisölle foorumina, jonka kautta pidetään yhteyttä kirjein ja ilmoituksin.

Mediaesitykset ovat symbolisia tuotteita. Niiden ensisijainen merkitys lukijalle tulee tekstistä, kuvista ja graafisista ratkaisuista, jotka rakentavat yhteistä symbolista todellisuutta. Ne eivät ole yhteiskunnallisesti viattomia, vaan niiden painopisteet vaikuttavat siihen, millaista tietoa kansalaisilla on käytössään (Seppänen 2005, 218). Zinen kaltaisissa pientuotannoissa itse tekeminen lisää ymmärrystä siitä, että mediasisällöt syntyvät aina valinnan tuloksena, ja näin ollen itse tekeminen lisää myös medialukutaitoa.

5 PROJEKTI JÖÖZINE

Jöözine on porilaisen kulttuuriyhdistys Rapajöötin jäsenlehti. Lehdellä ei ole vakiintunutta toimituskuntaa, vaan sisältöä voi tuottaa kuka tahansa halukas. Sisällön luonnetta ei ole rajattu, joten tähän mennessä lehti on sisältänyt informatiivisempia artikkeleita sekä muun muassa jutun kuvitteellisesta yhtyeestä, runoja, valokuvia, sarjakuvia, askartelutehtäviä ja litteroidun paneelikeskustelun. Viidennessä numerossa on mukana myös kokoelmalevy musiikkia cd-r-tallenteena. Jöözinen ilmestymistiheyden olisi tarkoitus vakiintua neljään numeroon vuodessa, jolloin se täyttäisi aikakauslehden määritelmän. Toistaiseksi lehti on ilmestynyt paikoitellen viiveellä, koska materiaalia ei ole syntynyt deadlineihin mennessä. Vuonna 2009 ilmestyi kolme numeroa.

Lukijoiden vapaasti tuottaman sisällön ja tähänastisen ilmestymisen satunnaisuuden lisäksi zinemäinen piirre Jöözinessä on ulkoasu. Koska lehti toteutetaan perinteisessä diy-hengessä, se kootaan ja tulostetaan itse. Sen lisäksi että ulkoasu on vaihdellut jokaisessa numerossa ja voi olla hyvinkin kokeilevaa, sillä on myös omat rajoituksensa. Itse tulostettaessa lehden formaatiksi on vakiintunut koko A4 ja se on mustavalkoinen.

Taittajalle Jöözinen teko on ollut hyvin vapaata ja antoisaa. Oma osuuteni Jöözinen taittoon alkoi kolmannesta numerosta. Koska lehti on iältään nuori, on se hakenut vielä omaa ulkoasuaan. Juuri mitään visuaalista ei ollut vielä vakiintunut ryhtyessäni lehden taittajaksi, joten osa tätä opinnäytetyöprojektiani oli myös hieman selkeyttää Jöözinen yleistä ilmettä ja luoda joitain pysyviä rakenteita, ja näin helpottaa lehden taittoa tulevaisuudessa.

5.1 Käytännön työn kulku

Aloitin käytännön työn opinnäytettä varten helmikuussa 2010, jolloin taitoin lehden neljännen numeron. Lehden piti ilmestyä mahdollisimman nopeasti, koska sen julkaisu oli jo pitkittynyt kolmannen numeron myöhästyneen julkaisun vuoksi. Alun perin neljännen numeron piti ilmestyä vielä vuoden 2009 puolella, lehden ilmestymistiheydeksi kun on määritelty neljä kertaa vuodessa. Neljäs numero ilmestyi lopulta maaliskuun alussa 2010. Viidennen numeron taitoin toukokuun 2010 aikana ja se ilmestyi kuun lopussa.

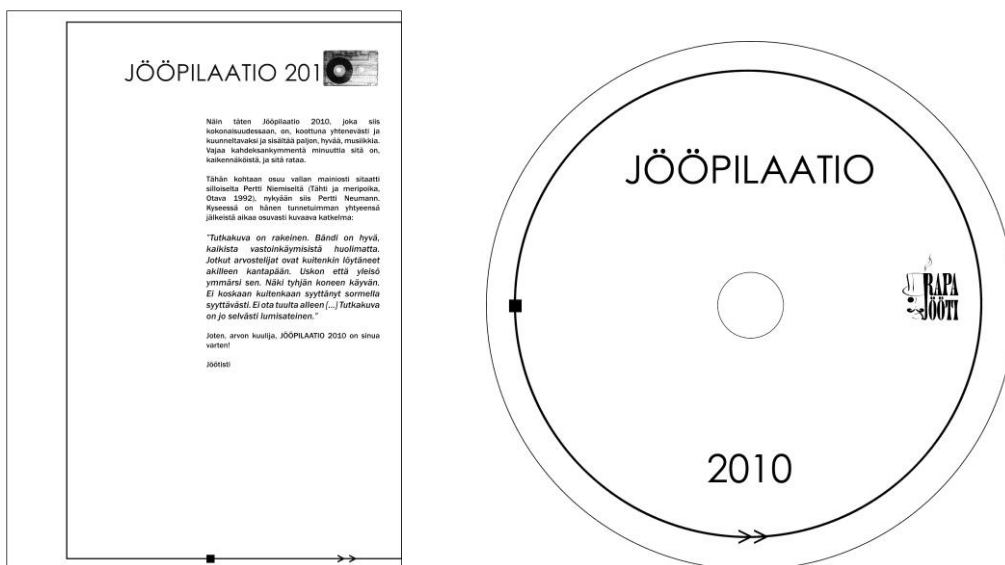
Rapajöötilillä on oma sähköpostilaatikko, johon valmiit juttumateriaalit tulevat. Olen taittanut lehden InDesign-ohjelmalla A4-kokoisena ja mustavalkoisena ja tehnyt pdf-tiedoston, jonka olen lähettänyt eteenpäin ”painettavaksi” eli tulostettavaksi. A4-formaatti ja mustavalkoisuus ovat mahdollistaneet lehden tulostamisen missä vaan mistä löytyy tulostin, tai vaihtoehtoisesti valokopioimisen yhdestä tulostetusta versiosta siellä, mistä löytyy kopiokone. Tämä on ollut mahdollista, vaikkakin työlästä, pienen painosmäärän vuoksi. A4-nippu on niitattu vasemmasta reunasta päältä kasaan lehdeksi. Itse en ole ollut mukana tulostusvaiheessa. Neljännessä numerossa Lauri Hannuksen valokuvanäyttely -jutussa kuvat tulostettiin paksummalle paperille kuin lehden muut sivut. Paperi oli liian paksua ja näin ollen hankaloitti lehden selailua.

Käytännössä jokaisella kerralla olen taittanut Jöözinen alusta loppuun kokonaan uusiksi, koska mitään vakiintuneita käytäntöjä tai visuaalisia elementtejä ei ole ollut olemassa. Neljännen ja viidennen numeron myötä olen tehnyt visuaalisuuden suhteen kehittelytyötä, joten vastaisuudessa taittotyö helpottuu. Pysyviä elementtejä on

muokkautunut hyvin toimiviksi kokemistani piirteistä, joita olen kolmea numeroa taittaessa alkanut vakiinnuttaa. Tällaisia ovat vakiintuneet kirjasimet ja esimerkiksi tiettyihin otsikoihin tulevat kirjaintyyliä.

Jöözinen taitto on monilta osin eronnut opiskelemistani visuaalisen viestinnän säännöistä, mutta olen kuitenkin hyödyntänyt oppimiani asioita esimerkiksi sivun ja aukeaman suunnittelusta. Vaikka yleishengeltään Jöözine on saanut olla kokeileva ja erikoinenkin visuaalisesti, olen pitänyt pääasiana luettavuutta. Kolmen numeron aikana olen huomannut minkä pistekoon esimerkiksi leipäteksti tarvitsee ollakseen vielä selkeää ja luettavaa. Tästä tuloksena kirjasinten koot ovat tasaisesti pienentyneet, jolloin tuloksena on viidennen numeron tyylikkäämpi lehtimäinen ulkoasu kolmannen numeron selkokiehisen lastenkirjan ulkoasun sijaan.

Alkuperäisenä ideana oli toteuttaa viides numero stiftattuna eli vihkotaittona ja painaa kirjapainossa. Lehden sivumäärän olisi näin ollen pitänyt olla neljällä jaollinen. Painettu lehti ei kuitenkaan toteutunut taloudellisista syistä, joten viides lehti toteutettiin perinteisenä mustavalkoisena monistenippuna. Jöözinen sivumäärä on siis kulloisenkin numeron kohdalla määräytynyt sen mukaan, kuinka paljon sisältöä lehdessä on.

Kuva 4. Vasemmalla Jööpilaatio-osion aloitussivu Jöözinen viidennestä numerosta ja oikealla Jööpilaatio-kokoelmalevyn painatus (2010).

Viidennen numeron mukana julkaistiin kokoelmalevy Jööpilaatio 2010. Tallenteen muoto on cd-r, johon suunnittelin painatuksen. Levyt tulostettiin itse, joten kovin monisävyistä painatusta ei kannattanut suunnitella. Lopputuloksena oli Jöözinen Jööpilaatio-osion aloitussivun visuaalisuutta mukaileva painatus (Kuva 4). Cd-levyt olivat valkoisia, joten taloudellisuuden huomioiden hyödynsin tätä väripintaa ja tulostettavaksi tuli vain vähäiset mustat graafiset elementit. Itsetulostetut levyt pakattiin muovitaskuihin ja lehden väliin. Koska kokoelmalevy on osa Jöözineä, ei kansilehdelle ollut tarvetta. Kokoelmaa avaavat tekstit ja kuvat ovat lehdessä omassa Jööpilaatio-osiossaan.

5.2 Jöözinen ulkoasu

Kolmessa ensimmäisessä Jöözinen numerossa ei sivunumeroiden puuttumisen lisäksi juurikaan ole ollut yhteneväistä visuaalisuutta, vaan olen sitä kehittänyt neljännessä ja viidennessä numerossa. Sisällön rakenteessa toistuvia piirteitä on ollut lehden aloittavat info- ja pääkirjoitussivut. Infosivulle tein viidenteen numeroon uuden julkaisuvuoden kunniaksi uuden ilmeen. Yhdistyksen hallitus myös vaihtui vuoden 2010 vuosikokouksessa, joten tältäkin osin infosivu tuli vaihtaa. Rakenne pysyi kuitenkin samana; esittelyteksti, hallituksen kokoonpano ja yhteystiedot. Vastaisuudessa mikäli infosivu tällaisena halutaan Jöözinessä pitää, käytän tätä samaa sivua.

Neljännessä numerossa pääkirjoitussivulla on leikitelty enemmän typografialla johtuen tekstin luonteesta. Tekstikuvan erikokoisten kirjainten käyttö perustuu kirjoittajan alkuperäiseen tekstitiedostoon. Viidennen numeron pääkirjoituksessa on erikseen vain otikkotaso ja leipätekstitaso, ja aikaisemmista numeroista poiketen kuvitusta. Neljännen numeron pääkirjoitussivun oikeasta yläkulmasta käytin Pääkirjoitus-tekstin viidennessä numerossa graafisena elementtinä koko sivun levyisenä. Pääkirjoitussivun alareunassa on info-laatikko, johon tulevaisuudessa voisi nykyisten painosmäärän, valmistumisajankohdan ja kansikuvan tekijän tietojen lisäksi tulla ISSN-tunnus.

5.2.1 Kansi

Kolmannessa numerossa kansi toteutettiin tulostamalla Lauri Hannuksen mustavalkoinen valokuva ja otsikkoteksti ”Jöözine #3” piirtoheitinkalvolle, jota seuraava sivu oli vaaleansininen. Tästä yhdistelmästä muodostui valokuvan hengessä ikään kuin röntgenkuvaa muistuttava kokonaisuus. Neljännen numeron kannessa (Kuva 6) hyödynsin myös Hannuksen mustavalkoista valokuvaa. Kehitin piirtoheitinkalvo-ideaa edelleen niin, että kalvosta ja seuraavasta sivusta muodostui yhtenäinen kokonaisuus. Kalvolle tulostettiin käsinpiirtämäni ja koneella käsittelemäni typografinen kokonaisuus, joka toimii samalla sisällysluettelona, joka nelosesta muuten puuttui.

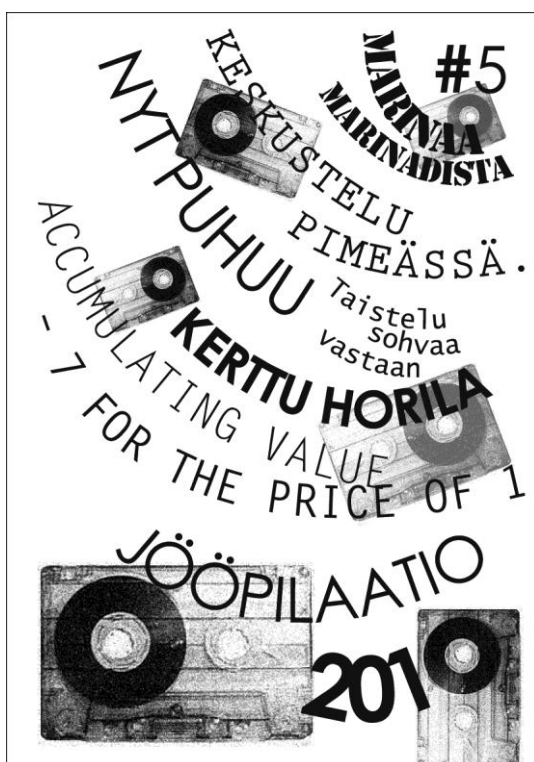

Kuva 6. Neljännen Jöözinen kansikokonaisuus, jonka muodostavat alimmaisena oleva valokuvasisivu ja päällimmäisenä oleva piirtoheitinkalvo, jolle on tulostettu typografinen kokonaisuus.

Kansi noudattaa tavallaan perinteistä, naistenlehdistä tuttua ideaa, jossa lehden nimilogo on yläreunassa ja kansikuvan ympärille on kerätty otsikoita ja nostoja lehden sisällöstä. Minun versioissani lehden sisällöstä muodostuu kuitenkin kannen

keskeisin huomiopiste. Sisällöstä kertovat tekstit, tai tekstikuvat, eivät ole koossaan alisteisia niin sanotulle nimilogolle. Kalvoa seuraavalla sivulla oleva Hannuksen valokuva on otettu huomioon ja tekstikuva on sovitettu niin, että valokuva näkyy ja on osa kokonaisuutta. Tässä kannessa valokuva ei ole kuitenkaan aikakauslehtien tapaan usein ikonimaiseksi nostettu henkilö tekstien keskellä, vaan osa typografian ja kuvan muodostamaa kokonaisuutta.

Viidennessä numerossa toistui idea juttujen nimistä kannessa. Näin ollen lehti ei tarvitse erikseen sisällysluetteloa. Yhtä valokuvaa ei viidennen numeron kansikokonaisuudessa ole, mutta sen muodostavat yhä piirtoheitinkalvo ja sitä seuraava paperi. Typografinen kokonaisuus muodostuu juttujen otsikoista ja sisäsivuillakin toistuvasta graafisesta elementistä, c-kasetin kuvasta, jotka vuorottelevat kalvolla ja paperilla (Kuva 7).

Kuva 7. Viidennen Jöözinen kansikokonaisuus, jonka muodostavat alimmaisena oleva sivu ja päällimmäisenä oleva piirtoheitinkalvo, joille molemmille on tulostettu tekstiä ja kasetin kuvia, jotka yhdessä muodostavat typografisen kokonaisuuden.

5.2.2 Fontit

Tähän mennessä jokaiseen Jöözinen numeroon on kuhunkin juttuun valittu oma fonttinsa, fonttien pistekoot, rivinväli, sekä otsikkotasojen pistekoot ja fontit, lukuun ottamatta Haten keittiössä -palstaa, johon oli jo vakiintunut Trebuchet leipätekstiin. Viidennen numeron kohdalla tein taittopohjaa hyvin pitkälle jo ennen kuin pääsin varsinaiseen lehden taittovaiheeseen. Tämä sopi lehden ulkoasun vakiinnuttamista ajatellen oikein hyvin. Erityisesti fonttien käyttöön halusin saada selkeyttä. Siinä missä ensimmäisessä taittamassani Jöözinessä käytin yli kahtakymmentä eri kirjasinta ihan vaan zine-perinteen innoittamana, viidennessä numerossa ajatuksena oli aiemman kirjasinsekamelskan sijaan vakiinnuttaa käyttöön vain muutama kirjasin, jotka vaihtelevat juttutyypin mukaan leipätekstissä.

Olen henkilökohtaisesti mieltynyt muutamaa kirjasimeen ja näiden leikkaukseen ja huomaan käyttäväni niitä toistuvasti. Ne ovat ikään kuin vakiintuneet Jöözine-kirjasimiksi, joten vastaisuudessa tulen käyttämään pääasiassa niitä. Tällainen kirjasin on Century Gothic, jota olen käyttänyt muun muassa juttujen kirjoittajan nimessä, informatiivisten juttujen otsikoissa, ja neljännessä numerossa Lauri Hannuksen valokuvanäyttelyn teksteissä. Viidennessä numerossa kyseinen fontti esiintyy myös kokoelmalevyosiossa otsikkotasolla.

Aikaisemmin kolmannessa numerossa olleessa Suuren taidekeskustelun taitossa käytin Century Gothicia aina puhujan kohdalla versaaleina ja nostoissa gemenoina, suuremmalla pistekoolla, tiheämmällä rivinvälillä ja bold-leikkauksella. Tässä yhteydessä yhdistettynä perinteiseen päätteelliseen antiikvaan Adobe Garamond Pro, nostoissa ja väliotsikkotason teksteissä Century Gothic toimii todella hyvin. Vastaisuudessa tämän kirjasinyhdistelmän voisi vakiinnuttaa tämänkaltaisiin juttuihin. Viidennessä numerossa tästä esimerkkinä on Kerttu Horilan haastattelujuttu, jossa otsikot ja kysymykset ovat Century Gothicilla ja vastaukset Adobe Garamond Prolla, johon olen päätenyt kauttaaltaan muutenkin aiemmissa numeroissa leipätekstissä usein käyttämäni Garamondin sijaan.

Otsikoissa pysyy vapaus kirjasinten käytössä. Typografialla voi korostaa jutun aihetta ja teemaa. Neljännessä numerossa tekstin teeman mukaan valittuja kirjasimia

olivat kuvitteellisesta 1970-luvun rock-yhtyeestä kertovassa jutussa käyttämäni Ariosto (Kuva 8) ja amerikkalaisesta country ja southern rock -artistista kertovassa jutussa Mesquite Standard (Kuva 9). Ariosto henkii 70-lukulaista psykedeelistä rock-estetiikkaa ja Mesquite otsikossa ”Amerikkalainen patriootti ja punaniska” yhdessä jutun kuvituskuvan stetsonpäisen herran kanssa antavat ensimmäisellä silmäyksellä mielikuvan siitä, minkälaisen aiheen parissa lukija seuraavan lukuhetkensä viettää. Näistä molemmista kirjasimista puuttuvat skandinaaviset kirjaimet, joten tein ne itse muokkaamalla kirjaimia. Otsikkotasolla on vielä mahdollista muokata kirjaimia käsin ja lisätä esimerkiksi pisteet ääkkösiin, niin kuin muutamien erikoiskirjasinten kohdalla usein täytyy tehdä.

**ABCDEFGHIJKLMN
OPQRSTUVWXYZ**

Kuva 8. Ariosto –kirjasin.

**ABCDEFGHIJKLMN
OPQRSTUVWXYZ**

Kuva 9. Mesquite Standard –kirjasin.

Toiseksi vakiintuneeksi yhdistelmäksi on päässyt yhdistelmä antiikvaa, eli Adobe Garamond Pro, ja Letter Gothic Standardia. Viidennessä numerossa käytin tätä yhdistelmää 741-performanssin kiertuereportaasissa, jossa pääotsikko ja ingressi olivat Letter Gothic Standardia ja leipäteksti kahta eri leikkausta Adobe Garamond Prosta.

5.2.3 Kuvat

Jöözinen kuvat ovat olleet mustavalkoisia. Lehden luonteesta johtuen kuvankäsittelyä ei juuri ole tarvinnut tehdä muuten, kuin säätämällä kontrastia ja valoisuutta Photoshop-ohjelmassa, jotta kopioidussa lehdessä kuvista saisi edes jotain selvää. Tässäkin tapauksessa kokemus on opettanut, ja luvussa 3.3 esittelemäni havainnot ovat tulleet testattua käytännössä.

Kuvat ja kuvitukset ovat pääasiassa tulleet tekstien kirjoittajilta itseltään. Myös Lauri Hannuksen valokuvia on käytetty paljon. Neljännessä numerossa on oma valokuvanäyttely hänen kuvilleen. Joitain grafiikoita on tullut muualta ja itse olen tehnyt kuvituskuvaa neljännen numeron runo-juttuun ja lehden takakanteen

Haten keittiössä -osiossa on käytetty valokuvaa, joka on jo vakiintunut niin sanotuksi liikemerkiksi tähän juttusarjaan. Alkuperäisen kuvan resoluutio oli riittävä suhmuraiseen punk-henkiseen ilmeeseen. Tulevaisuudessa mahdollista painettua lehteä ajatellen kuvamateriaalia pyydetessä toive kuvien painokelpoisuudesta pitäisi ilmoittaa selkeämmin. Toisaalta tämä saattaa olla ristiriidassa ideasta kaikkien käytössä olevasta foorumista, johon kuka tahansa saa tuottaa mitä tahansa.

5.2.4 Ilmoitukset

Lehteen ei haluta mainoksia, vaan korkeintaan ilmoituksia tapahtumista, näyttelyistä ja konserteista. Tämä helpottaa visuaalisen ilmeen toteuttajan työtä ja antaa yhä enemmän vapauksia. Taitossa ei tarvitse huomioida erikokoisia, visuaaliseen ilmeeseen sopimattomia mainoksia. Ilmoituksetkin on haluttaessa toteutettavissa lehden silloisen ilmeen mukaisiksi, osaksi kokonaisuutta. Zineille tyypillisesti ilmoitusten tai ylipäättään juttujen ei tarvitse olla erillisiä ja toisistaan irrallisia osia, vaan visuaalisella ilmeellä voi leikitellä ja kokeilla enemmänkin, koska rajoittavia niin sanotusti ulkopuolisia visuaalisia tekijöitä ja vaatimuksia ei ole.

Neljännessä numerossa ilmoituksia ovat vuosikokouskutsu, Jöözine-kokoelmakutsu, ilmoitus Jöözinen halukkuudesta ottaa vastaan juttuja ja ilmoituksia, sekä viimeisellä aukeamalla oleva ilmoitus ja ideointikaavake tapahtumaideakatselmuksesta. Näistä ainoastaan ”Jöözine ottaa vastaan” -ilmoitus on perinteinen pikkuilmoitus (Kuva 10), muut ovat omia visuaalisia kokonaisuuksiaan. Nämä ovat esimerkkejä siitä, kuinka Jöözinen taittajalla on vapaat kädet tehdä ilmoituksistakin niin ikään omia juttuja muiden artikkeleiden ja palstojen seassa. Taloudellisesti mainoksista riippumaton ja tuottoa tavoittelematon julkaisu voi näin tehdä, toisin kuin laajalevikkiset julkaisut, joiden olemassaolo perustuu paljolti nimenomaan mainonnasta saataviin tuloihin.

Pörissa ei ole ollut mahdollisuutta nähdä rakastettunsa keini uusin. Tähtitieteilijä Lainsuojattomilla on kuitenkin nähty useamman näkemyksen tai -olehteröyryn estikö, myös Sufingerin on esittänyt asiaa vuonna 2010 esittämällä ja nähty rukkamaa, näitä tulee Salminen -teokseen. Suomalainen Eino Pärkkänen voi nähdä esittämällä Helsingissä Lainsuojattomien Helsingin -konferenssissa. Lainsuojattomien Luvuksi on nähty perheet sen-ty, joka yrittää tanssia, näkemyksiä ja tässä muuttuu. Ensimmäinen on 13.2.2010 ja esityksiä on siitä eteenpäin noin kuukauden ajan.

Sufingeristä puolestaan on tullusta mielenkuvasta käsitte. Tämän kulttuurin- ja -puolesta vuonna 2011, joka vuoden kestävä hankkeeseen Helsingin Sora Sufingerin ja heidän mukana kutsunut lähtijät te-levät maanpuolusta esittämällä vuoden puolesta. ”Tavoitteena on tarkka sitä, mikästä voi olla mukana. Tarkoituksena on nähdä, julkaisi il-koita ja nähty nähty. Myös, nähty on nähty. Pörissa Eino. Pörissa Eino tai Sufingerin esityksiä tullaan nähtävänä nähtävänä to-tesseina.

Tuomas Houkaja

SAIRAALA

Vain hajatti kahvipöytä lomasta. Anskaita humalallaan puolella huonetta, televisio puhui yksin. Asuntunteita oli niin hiljaisia, että saattoi kuulua kahvipöydästä monia äänitöitä nurmua, tässä huoneessa käsiteltiin ja paskahajua.

Reino pöytäkallia ja mauroi päällä ja kommentoi, että oli jälleen aika nähty. Noin hän teki aina ja mielellään, hän näki huoneita. Reino pöytäkallia oli jatkuvaa, ja tuntui tulevan ruokailuun, kutsu vastapöydästä äänitöitä alati vassassa juokseva huoneitoveri totosi. Hänellä oli puolipöydän muotoinen kova paine keuhkuvirtalossa. Hänellä oli diabeetti ja sturuahevoitaja, pahimpina aikoinaan hän kävi yrittämässä 4-5 kertaa puolesta tunnissa tuloketta.

Reino vieressä makasi hiljaa Eino joka tarkkaili ja riitti käreänä aina kun vierastoveri harkki tulevan purkauksen esillä. Vierellään noin viisikymppinen demontikko ei puhunut muuta kuin tänään on tuumattoman sotilain syytynäpäivä ja milloin hoitaja astui paikalle huoneesta sisään.

Kalle makasi nurkassa hiljaa, hän oli vanha. Kalle oli ollut viikon syyttämättä, eikä ruoka maistunut hoitajat kysyivät. Kalle vain makasi. Ennen päivänä Kalle riittiin kuuluma hiljaisena huoneeseen. Reino päästi tämän kunniaa nähtyksen: Eino oli jo ristinyt kätensä.

Kallen sänkyyn asuttivat Sapon jolla oli ollut kolme aivohalvausta; hengitys sänky nähty väkiväriin omistettiin, toinen puoli kaveoista roikkui. Yksi sänky oli tyhji, sijattu ammatti taidolla, huppi- ja ilmapöytä olivat nähty ylipöydällä tukittu talpa ja loistopöytä ei palanut. Asuntunteita oli niin hiljaisia, että saattoi kuulua kahvipöydästä monia äänitöitä nurmua, tässä huoneessa käsiteltiin ja paskahajua.

Sufingerin esityksestä Promethee vuodelta 2006. Kuussa taustalla Eino Pärkkänen.

JÖÖZINE
ottaa vastaan juttuja ja
ilmoituksia!
joozine@rapajooti.fi

Kuva 10. Jöözine ottaa vastaan juttuja -ilmoitus Jöözinen neljännessä numerossa. (2010)

Neljännän numeron vuosikokouskutsun taustalla käytin Rapajöötin arkistoista löytyvää vanhan pergamenttirullan kuvaa. Tapahtumaideakilpailun ilmoitukseen (Kuva 11) haluttiin eräänlainen kaavake, jossa oli lauseen alkuja lukijoille ideoinnin käynnistämistä helpottamaan. Toteutin ilmoituksen niin, että käytin lauseissa kussakin erilaista handscript-erikoiskirjasinta. Yritin näin luoda mielikuvaa nimenomaan kilpailuun osallistuvien omien mielipiteiden julkituomisesta. Kilpailulla kun nimenomaan haettiin yleisön mielipiteitä, toiveita ja ideoita tapahtumien järjestämiseen.

LAMPPI SYTTY...

**OMIA IDEOITA RAPAJÖÖTIN
TOTEUTETTAVAKSI?**

Rapajöötin vuosikokouksen yhteydessä 13.3.2010 Annikella pidetään ideakatselmus, jossa etsitään uusia tapahtumajoukkoja Rapajöötin toteutettavaksi. Raamme visiota toimista ja pienistä tapahtumista talvella, keuhilla, ulkona, sisällä, maan alla tai meren pohjassa. Tapahtuma voi olla hyvin yksinkertainen tai sitten vastata suuremmin työhön.

Ideoita otetaan vastaan ennen vuosikokousta sähköpostilla tai muuten ilmoitettuna. Voit myös tuoda ideasi vuosikokoukseen kirjallisena tai esittää sen paikan päällä omin sanoin. Kaikkiin ehdotuksiin perehdytään huolellisesti ja niistä pyritään jatkajalostamaan tärkeimmän huippunsa asti. Paras tai älyttömän idea palkitaan äänestyksen perusteella välittömästi. Tavoitteena on, että katselmuksessa ideoidut tapahtumat toteutetaan joko Rapajöötin toimesta tai yhteistyössä muiden tahojen kanssa.

Ei muuta kuin rohkeasti visioimaan, laitetaan porukalla haistamaan!

Yst. Lerv.,
Harri Sippola
Kulttuuriyhdistys Rapajööti ry
Puheseuraja
sippola.harri@gmail.com
0405758123

Kulttuuriyhdistys Rapajöötin eslinityö- ja tapahtumaidokatselmus
Ainakkela 13.3.2010-entolla vuosikokouksen jälkeen
Vastaa seuraavien kysymyksiin (tai älä vastaa, toimii idea jotenkin muuten):

**1 MIELESTÄNI RAPAJÖÖTIN PITÄISI JÄRJESTÄÄ
SELLAINEN TAPAHTUMA, ETTÄ...**

2 Most olis oiiotii et...

3 Miksei Porissa
de...

**4 KUNNEI KUKAA
OL TAJUNNU
ET...**

Kuva 11. Tapahtumajoukkoilpailun ilmoitus neljännessä Jöözine numerossa. (2010)

5.3 Opetusministeriön avustus kulttuurilehtien tukemiseen ja jakeluun

Opetusministeriö myöntää avustusta laadukkaasti toimitetuille, painatus- tai sähkömuodossa Suomessa ilmestyville kulttuurilehdille, jotka ylläpitävät yhteiskunnallista keskustelua kulttuurista, tieteestä, taiteesta tai uskonnollisesta elämästä. Avustusta voidaan myöntää kulttuurilehden kustantajalle kehittä-, toimitus-, painatus-, jakelu ja kuljetuskustannusten peittämiseen edellyttäen, että lehti ilmestyy säännöllisesti ja on ilmestynyt vähintään yhden vuoden ajan. Avustusta ei ole tarkoitettu lehdelle, joka toimii pääasiassa jonkin yhteisön sisäisen tiedottamisen välineenä. (Opetusministeriö www-sivut 2010.)

Viidennen numeron ilmestyttyä Jöözine on ilmestynyt vuoden ajan. Se on kulttuuriyhdistys Rapajöötin jäsenlehti, muttei kuitenkaan yhteisön sisäisen tiedottamisen väline. Jöözine julkaisutiheys vakiintuu neljään numeroon vuodessa, jolloin se lukeutuu sekä aikakauslehdiksi, että täyttää opetusministeriön vaatimukset avustuksen hakemiseen.

Opetusministeriön tuella olisi mahdollista painattaa suurempi painos lehteä ilman, että se muuttuisi maksulliseksi. Näin Rapajööti ry eräänä keinonaan voisi toteuttaa toimintatarkoitustaan edistää Porin seudun kulttuurielämää ja tuoda tekijöitä yhteen. Jöözine ei pysyisi vain yhdistyksen sisäisenä juttuna, vaan olisi kenen tahansa

saatavilla. Jöözine pystyisi opetusministeriön avustuksella näin toteuttamaan nimenomaan avustuksen saamiseen edellytettyä toimintaa.

5.4 Vapaakappalelaki

Suomen laissa on määritelty Laki kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä, joka oikeuttaa Suomen Kansalliskirjaston vapaakappaleisiin kaikista kotimaisista painotuotteista, ääntä, kuvaa tai tekstiä sisältävistä tallenteista sekä verkkoaineistoista. Lain keskeinen tehtävä on tallentaa suomalaista julkaisutoimintaa, jolloin sellaisetkin julkaisut, jotka katoavat levityksessä nopeasti ja joita kirjastoihin ei muuten kerätä, olisivat tutkijoiden ja muiden tietoa tarvitsevien käytettävissä. (Kansalliskirjasto www-sivut 2010.)

Kaikki Suomessa valmistetut ja yleisölle levitettäväksi tarkoitetut painotuotteet, kuten kirjat, aikakauslehdet, henkilöstölehdet ja järjestöjen jäsentiedotteet, sekä tallenteet ovat luovutettavaa aineistoa. Painomenetelmällä tai tuotantoerien koolla ei ole vaikutusta vapaakappaleiden luovutuskäytäntöön, joten myös Jöözinen kaltainen, toistaiseksi perinteisellä zine-menetelmällä julkaistava kotikutoisesti monistettu ja kasaan niitattu pienjulkaisu kuuluu vapaakappalelain piiriin. Vapaakappaleet toimitetaan Kansalliskirjastoon neljännesvuosittain tammi-, huhti-, heinä- ja lokakuun aikana.

5.5 ISSN

ISSN, International Standard Serial Number, on kansainvälinen tunnus, jonka avulla jatkuvasti ilmestyvä tekstijulkaisu voidaan yksiselitteisesti erottaa muista, jopa samannimisistä julkaisuista. ISSN-tunnus auttaa julkaisun löytymistä tietojärjestelmistä, kuten kirjastojen ja yliopistojen tietokannoista. Se soveltuu tietojen vaihtoon eri tietojärjestelmien välillä, esim. tiedonhaku-, lainaus-, laskutus- ja kirjanpitojärjestelmissä. Mikäli julkaisun nimi tai julkaisukieli kokonaisuudessaan muuttuu, se muuttaa julkaisumuotoaan esimerkiksi painetusta verkkojulkaisuksi, muuttuu myös ISSN-tunnus. Tunnistamisen ja löytymisen ohella ISSN-tunnus lisää

julkaisun tunnettavuutta. (Kansalliskirjasto www-sivut 2010.) Jöözinelle ISSN-tunnus hankitaan, kun julkaisutoiminta vakiintuu, eli kun lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

5.6 Jöözinen tulevaisuus

Jatkossa lehdestä haluttaisiin ottaa suurempi painos, jolloin sitä voitaisiin jakaa myös muille kuin yhdistyksen jäsenille. Suurempaa painosta ei olisi enää mielekästä toteuttaa perinteisellä tee-se-itse-menetelmällä. Tästä syystä painotaloilta on pyydetty tarjouksia tulevaisuutta ajatellen. Painotalossa painettaessa ja mahdollisesti osin värillisenä ilmestyvä Jöözine tulee olemaan ulkoasultaan enemmänkin aikakauslehti, kuin tämänhetkinen kotikutoinen zine. Toimituksen vapaus ja lehden teon yhteisöllisyys kuitenkin pitävät yllä zine-henkeä.

Rapajöötin verkkosivut uutisoivat lehden uuden numeron ilmestymisestä ajankohtaista-osiossaan. Yksi mahdollisuus tulevaisuudessa olisi yhdistää Jöözinen ja Internet-sivujen toimintaa, esimerkiksi julkaisemalla lehden artikkeleita sivuilla, tai arkistoimalla jutut verkkosivuille. Jöözine on käsittääkseni kuitenkin syntynyt juuri halusta luoda yhdistykselle oma painettu julkaisu, joten se tuskin koskaan siirtyy kokonaan internetjulkaisuksi.

6 LOPUKSI

Opinnäytetyöni raporttia kirjoittaessani tutustuin monenlaisiin zineihin, laaja-alaisesti lähdekirjallisuuteen, sekä asialleen omistautuneisiin pienjulkaisijoihin. Tämä tutkimusvaiheen monipuolisuus olikin työssäni antoisinta. Kuten monessa yhteydessä kävi ilmi, zinet ovat persoonallisia ja myös henkilökohtaisia verrattuna valtamedian julkaisuihin. Ne ovat tekijänsä vilpitön kiinnostuksen osoitus ja luovuuden näyte, ja parhaimmillaan yhdistävät sekä tekijöitä että lukijoita. Ne luovat keinoja havainnoida ja kommentoida ympäröivää. Itsetehty lehti opettaa parhaimmillaan medialukutaitoa ja saa ymmärtämään, kuinka mediaesitykset ovat

aina jonkun mielipiteitä ja näkökulmia, eivätkä suinkaan absoluuttinen totuus. Usein lehti syntyykin tilanteeseen, jossa kaivataan vaihtoehtoista näkökantaa tai julkaisutoimintaa aiheelle, jota valtamediassa ei huomioida. Ruohonjuuritasolla jokainen saa oman äänensä kuuluviin ilman sensuuria, vaikka oman lehden levikki ei ikinä ylittäisikään valtamedian julkaisujen tasolle. Tarvetta zinelle on aina. Ellei tarve tule ulkopuolelta, se lähtee lehden tekijästä itsestään.

Zine on aina tekijänsä näköinen. Nämä pienjulkaisut luovat omaa visuaalisuuttaan ja estetiikkaansa. Pienjulkaisijan ei tarvitse olla graafikko, eikä kustannusalan ammattilainen voidakseen tuoda julki asiansa. Nykyteknologia on toki helpottanut julkaisutoimintaa ja zinejen visuaalisuuden kehitystä, mutta varsinkin punk-kulttuurissa zinen teossa vallitsevat edelleen perinteet. Vaikka lehti valmistettaisiin nykyaikaisin menetelmin, kädenjäljen halutaan näkyvän siinä.

Internet on nykyään monelle yhteisöille se kommunikaatioväline, mikä oma lehti on ollut aiemmin. Pienjulkaisijat eivät ole kuitenkaan täysin siirtyneet verkkoon. Internetillä on lyömättämät ominaisuutensa julkaisutoiminnassa, kuten edullisuus ja mahdollisuus reagoida ajankohtaisiin aiheisiin välittömästi, mutta monelle zinen tekijälle oma lehti vastaa tarpeeseen luoda jotain konkreettista omin käsin. Tänä informaatioteknologian aikana on huomattavissa muutenkin käsillä tekemisen nousevia trendejä, kuten swäppäys, jossa erilaisia itsetehtyjä kuva- ja sanataideteoksia lähetetään postitse muille harrastajille. Ihmisillä tuntuu siis olevan tarve tehdä konkreettisesti käsillään.

Jöözinen parissa työskentely on ollut ja tulee jatkumaan kohdallani oppimisena. Tähän mennessä lehden taitto on ollut ratkaisun etsimistä siihen, kuinka tehdä mustavalkoisesta tulostenipusta visuaalisesti näyttävä lehti. Ainakin olen tullut tulokseen, että taittoelementit kuten typografia, ovat samat, oli käytössä sitten kotitulostin tai offset-paino. Elementtejä täytyy vain osata hallita. Tähän tiivistyy mielestäni myös zinejen visuaalisuuden hienous. Havainnointimateriaalia läpikäydessäni vastaan tuli uskomattomia taidonnäytteitä. Tällaisten taitojen esiintuominen ei onneksi vaadi suurta kustannustaltoa taakseen, vaan oman lehden voi tehdä kuka tahansa 1970-luvun punk-zine Hilsettä lainatakseni.

Tähän opinnäytetyöhön rajasin neljännen ja viidennen numeron taiton, joiden aikana pyrin vakiinnuttamaan lehden ulkoasua. Työ on kulkenut tilanteesta, jossa kaikki on ollut mahdollista ja kaikki keinot käytettävissä, tilanteeseen, jossa lehdelle alkaa muodostua oma visuaalinen tyylinsä. Tähän olen taittajana tyytyväinen. Jöözinessä pysyy edelleenkin numerokohtainen vapaus taitossa, mutta tietyt vakiintuneet elementit, kuten fontit, helpottavat työtä vastaisuudessa. Seuraava haaste tulee olemaan edessä, kun lehti menee painoon. Näiden itse tulostettujen numeroiden taitossa olen kuitenkin opetellut ja hahmotellut ikään kuin perussuunnittelun, jolloin tulevaisuudessa pystyn keskittymään yhä enemmän mielenkiinnon ylläpitävään visuaalisuuteen ja erityisesti kuvankäsittelyyn.

LÄHTEET

Haastattelut:

Aineisto kirjoittajan hallussa.

Pessi, Pekka (Rokkizinen päätoimittaja) sähköpostihaastattelu, 11.05.2010.

Teittinen, Jaakko (Chambers Magazinen ja Lammas zinen perustaja) sähköpostihaastattelu, 26.05.2010.

Kirjallisuuslähteet:

Bohman, J. & Hallberg, Å. 1985, 1987. Graafinen suunnittelu. Jyväskylä: Gummerus.

Heiskanen, J. 1996. Pienlehdet muutoksen merkkeinä. Teoksessa T. Heima-Tirkkonen, T. Kallio-Tamminen, T. Selin (toim.) Ruohonjuurista elämänpuuksi – suomalainen vaihtoehtoliikehdintä. Helsinki: Vihreä sivistysliitto. Kosmos 3.

Hietikko, A. 2009. Mitä hc:lle sitten tapahtui? Teoksessa J. Inkinen & K. Etholén (toim.) Punk on kuollut, eläköön hardcore. Helsinki: Like.

Jardí, E. 2007: Veintidós consejos sobre tipografía (que algunos diseñadores jamás revelarán) y veintidós cosas que nunca debes hacer con las letras (que algunos tipógrafos nunca te dirán). Barcelona & New York: Actar.

Kiippa, T. 2009. Ennen Toista Vaihtoehtoa oli Vaihtoehto. Teoksessa J. Inkinen & K. Etholén (toim.) Punk on kuollut, eläköön hardcore. Helsinki: Like.

Komulainen, M. & Leppänen, P. 2009. U:n aurinko nousi lännestä. Turku undergroundin historia. Turku: Kustannusosakeyhtiö Sammakko.

Kovala, U. & Saresma, T. 2003. Kulttikirja: tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Loiri, P. & Juholin, E. 1998. Huom! Visuaalisen viestinnän käsikirja. Helsinki: Inforviestintä Oy.

Miettinen, K. (toim.) 2008. HILSE: suomipunkin alku ja juuri. Helsinki: Like.

Nyberg, A. 2009. Mies, joka kiikutti Wattien vessaan. Teoksessa J. Inkinen & K. Etholén (toim.) Punk on kuollut, eläköön hardcore. Helsinki: Like.

Raippa, R. 2002. Punkin kaksi vuosikymmentä. Etnografiaa ja punkkareiden elämänkertoja. Joensuu: Joensuun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta.

Rantanen, L. 2007. Mistä on hyvät lehdet tehty? Visuaalisen journalismin keittokirja. Hill and Knowlton Finland Oy.

Seppänen, J. 2005. Visuaalinen kulttuuri – teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Tampere: Vastapaino.

Sburg. 2009. Laama. Teoksessa J. Inkinen & K. Etholén (toim.) Punk on kuollut, eläköön hardcore. Helsinki: Like.

Vienonen, M. & Lähtenmäki, T. 2009. Koit ny rauhottu! Tositarinoita popvillitysten tulosta pikkukaupunkiin. Helsinki: Teos.

Verkkolähteet:

Aikakausedian www-sivut. Viitattu 04.04.2010
<http://www.aikakaus.fi/default.asp?docId=17416>

Dazed and Confused www-sivut. Viitattu 05.05.2010
<http://www.dazeddigital.com/article/824/1/About>

i-D Magazinen www-sivut. Viitattu 05.05.2010
<http://www.i-dmagazine.com/worldwideframe.htm>

Kansalliskirjaston www-sivut. Viitattu 27.04.2010
<http://www.kansalliskirjasto.fi/julkaisuala/vapaakappaleet.html>
<http://www.kansalliskirjasto.fi/julkaisuala/issn.html>

Kultti ry www-sivut. Viitattu 25.04.2010 <http://www.kultti.net/kultti>

Mark Perryn www-sivut. Viitattu 21.05.2010
<http://www.markperry.freeuk.com/Biography.htm>

Mediakompassi www-sivut. Viitattu 21.04.2010
<http://mediakompassi.yle.fi/aikuiset/mediailmiot/pienen-lehden-voimaa>

Omakustanne www-sivut. Viitattu 25.04.2010
http://www.omakustanne.fi/ok/component/page,shop.browse/category_id,32/option,com_virtuemart/Itemid,11/

Opetusministeriön www-sivut. Viitattu 28.04.2010
http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/avustukset/Avustus_kulttuurilehtien_tukemiseen_ja_jakeluun_?lang=fi

Punk in Finland www-sivut. Viitattu 28.04.2010
<http://www.punkinfinland.net/forum/index.php>

Sue www-sivut. Viitattu 05.04.2010 <http://www.sue.fi/mediakortti>

TAKKU ry www-sivut. Viitattu 27.04.2010 <http://takku.net/mediagallery/index.php>

Valtamedia www-sivut. Viitattu 25.04.2010
http://valtamedia.net/index.php?option=com_content&task=view&id=1&Itemid=29

Ylioppilaslehden www-sivut. Viitattu 09.04.2010
<http://www.ylioppilaslehti.fi/2006/04/07/tee-itse-oma-aanenkannattaja/>

Zine World www-sivut. Viitattu 04.05.2010
<http://www.undergroundpress.org/about-zine-world>

LIITTEET

LIITE 1 Jöözinen numerot 4 ja 5 cd-levyllä

LIITE 2 Havainnointimateriaali, zinet

Havainnointimateriaali – Zinet

Toinen Vaihtoehto, Vaasa	
Vuosi	Nrot
1996	76 78-83 85-86
1997	87-91 94-96 98
1998	100-110
1999	111-116 119 121
2000	122 124 126-132
2001	134-141
2002	156
2003	159 161 165

1985	Julistuksia maanpettureille #4, Salo
1993	Major Flavor #1, Turku graffiti
1997	High Voltage #2, Helsinki graffiti, englanninkielinen
1997	The Flagburner #2, Helsinki englanninkielinen
02/1997	Maan Ystävät, Turku
05/1997	Silakka #4, Mikkeli
02/1998	Villi Pohjola #31, Kello
08/1998	Esinahka #8, Forssa
2006 -	Happy Abortions #1-3,
2009	Bizarre #4 sarjakuva
2010	Havana Bananas vol. 3, Kuopio
-	Shitfaced #1